24-мӗш çул тухать. Хакӗ 10 пус.

1941
ЯНВАРЬ
9
КĚÇНЕРНИКУН
7 (5722) №

Пӗтӗм тӗнчери пролетарисем, пӗрлешӗр!

Чӑваш Коммуни

ВКП(б) ОБКОМӖПЕ
ШУПАШКАР ХУЛА КОМИТЕЧӖН,
ЧАССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕЧӖН
ТАТА ШУПАШКАР ХУЛА СОВЕЧӖН
ХАÇАЧӖ.

Парти вӑйне производствӑра тӗрӗс вырнаçтармалла

Парти членӗпе кандидачӗн производстври ролӗ питӗ пысӑк. Вӗсен фабрикӑсемпе заводсенче, машинӑпа трактор станцийӗсенче тата колхозсен производствисенче хӑйсен авангардлӑ рольне куллен ӳстерсе пырса партире тӑманнисемшӗн примерлӑ пулса тӑмалла. Партире тӑман рабочи, работница, колхозник тата колхозница ӗç çине социализмла пӑхма, унӑн тухӑçлӑхне ӳстерме, оборудованисене йӗркеллӗ тыткалама, халӑх пурлӑхӗпе тирпейлӗ усӑ курма, государствӑн кашни пусне перекетлӗ тыткалама коммунистсенчен пример илет, вӗсенчен вӗренет.

Коммунистӑн предприятисемпе колхозсенче социализмлӑ ӑмӑртун, стахановла движенин, нумай станокпа ӗçлекенсен организаторӗ пулмалла. Парти членӗсемпе кандидачӗсен хӑйсен производствӑра малта пырса ытти рабочисене ӗç дисциплинине çирӗплетессишӗн, унӑн тухӑçлӑхне ӳстерессишӗн, продукци пахалӑхне хӑпартассишӗн, продукцин хӑйне ларакан хакне йӳнетессишӗн кӗрешме хавхалантарса пымалла. Парторганизацисен задачи вӑл—коммунистсен авангардлӑ рольне куллен ӳстересси, вӗсен вӑйне производствӑра тӗрӗс вырнаçтарса тухасси пулать.

Парторганизацисем парти вӑйне производствӑра тӗрӗс вырнаçтарса тухнӑ, коммунистсене машина, станок патӗнче, сменӑра, бригадӑра, цехра ӗçлеттерме тӑратнӑ çӗрте коммунистсем ытти рабочисемшӗн чӑннипех те примерлӑ пулса тӑраççӗ. Ку вӑл парти вӑйне предприятин, колхозӑн, машинӑпа трактор станцин кашни участокӗ тӑрӑх вырнаçтарса тухнинчен, коммунистсене тӳррех производство патне çывхартнинчен килет.

Çапла, Шупашкарти тир-сӑран заводӗнчи пуçламӗш парторганизацинче коммунистсем 12 çын. Парторганизаци коммунистсене производствӑн ӗçне татса паракан участоксене вырнаçтарас тӗлӗшпе сахал мар ӗçленӗ. Халӗ организацинчи 12 коммунистран вунпӗрӗшӗ производствӑра рядовой рабочисем, смена мастерӗсем, цех начальникӗсем пулса ӗçлеççӗ, завод управленинче пӗр коммунист кӑна ӗçлет. Спирт заводӗнчи парторганизацинчи коммунистсен чи пысӑк пайӗ производствӑра ӗçлет. Производствӑра ӗçлекен коммунистсенчен нумайӗшӗ стахановла ӗçлеççӗ, ытти рабочисене пример кӑтартаççӗ.

Çӗмӗрлери «Большевик» заводри парторганизацинчи 30 коммунистран 15 çын производствӑра ӗçлеççӗ, вӗсенчен ударниксемпе стахановецсем те сахал мар. Куславкка комбинатӗнчи парторганизаци те коммунистсене производство патне çывхартас тӗлӗшпе куллен ӗçлет. Партбюро пуçарнипе канцеляринче ларакан коммунистсенчен чылайӗшне производствӑна куçарнӑ. Мӗншӗн тесен, вӗсем унччен производствӑра ӗçленӗ, стахановецсем пулнӑ. Çакна парторганизаци коммунистсем производствӑпа çывӑх тӑрса ертсе пыни унӑн планне пур енчен те тултарас ӗçре тӗп вырӑнта тӑнине шута илсе тунӑ.

Анчах та, хӑшпӗр предприятисенчи парторганизацисем коммунистсене производство патне çывхартас тӗлӗшпе çителӗксӗр ӗçлеççӗ-ха. Унтан та ытларах, вӗсем коммунистсене ертсе пыракан ӗçе лартатпӑр тесе производствӑн татса паракан участокӗсене коммунистсемсӗр тӑратса хӑвараççӗ. Пӗр-пӗр коммунист производствӑра стахановла ӗçлесе, обществӑллӑ ӗçе хутшӑннине кӑшт кӑтартсанах ӑна васкаса çак ответлӑ участокран урӑх ӗçе, канцелярине куçараççӗ. Ку пӗрре те тӗрӗс мар, ӑна сивлемелле. Производствӑра стахановла ӗçлесе ытти рабочисен вожакӗ пулассинчен ытларах хисеплӗ урӑх ӗç коммунистшӑн çук. Çавӑнпа та парторганизацисен производствӑра, станок патӗнче ӗçлекен коммунистсен шутне чакарма мар, вӗсен хисепне ӳстерсе тата вӗсен производствӑри авангардлӑ рольне çӗклесе пымалла. Парторганизацинчи коммунистсен вӑйне чи малтан предприятин производство интересне шута илни тӑрӑх вырнаçтарса тухмалла, производство программине тултарассине татса паракан хӗрӳллӗ ӗçӗн участокӗнче—сменӑра, цехра, бригадӑра коммунистсем ӗçлемелле.

Çапла пулин те хӑшпӗр парторганизацисем коммунистсене производствӑра тӗрӗс вырнаçтарса тухасси çине кирлӗ пек çавӑрӑнса пӑхмаççӗ, унпек çӗрте коммунистсене предприятисен управлени аппаратӗнче ытларах тытма юратаççӗ. Канашри вагонсем юсакан заводри пуçламӗш парторганизацинче пурӗ 144 коммунист шутланать пулсан, станок патӗнче ӗçлекенсем пурӗ те 65 çын кӑна. Шупашкарти типографинчи организацинчи 6 коммунистран пӗри кӑна производствӑра ӗçлет. Кунашкал фактсем ытти предприятисенче те сахал мар. Колхозсенчи парторганизацисенче те колхоз производствине хутшӑнса ӗçлемен коммунистсем чылай пур. Çаксем пурте партин хӑшпӗр пуçламӗш организацийӗсем юлашки вӑхӑтра коммунистсене производствӑра тӗрӗс вырнаçтарса тухассине хаклами пулни çинчен калаççӗ те ӗнтӗ. Çак çитменлӗхе хӑвӑрт пӗтерес пулать. Предприятин пур участокӗсенче те, чи малтан унӑн производствӑллӑ пайӗсенче коммунистсем пулччӑр. Парторганизацинчи коммунистсене предприяти управленин аппаратӗнче сахалтарах тытмалла, вӗсем стахановла движенин организаторӗсем пулма, ӗç çине социализмла пӑхнине кӑтартма пултаракан вырӑнсенче пулмалла.

Коммунистсене производствӑра тӗрӗс вырнаçтарса тухас ыйту промышленноçа парторганизацисем ертсе пырассине лайӑхлатассинчен тухса тӑрать. Республика 1940 çулта промышленность енӗпе чылай пысӑк çитӗнӳсем турӗ пулсан, 1941 çулта тата ытларах пысӑк задачӑсем тӑраççӗ. Промышленность умне ВКП(б) XVIII съезчӗ кӑларса тӑратнӑ задачӑсене ӑнӑçлӑн пурнӑçлас пулсан, парторганизацисен промышленноçа конкретлӑ ертсе пымалла. Промышленноçа лайӑх ертсе пыма цехсенчи партгруппӑсене, предприятисенчи парторганизацисене çирӗплетни кирлӗ. Çак задачӑна пурнӑçламалли майсенчен пӗри вӑл предприятисенчи коммунистсен вӑйне производствӑра тӗрӗс вырнаçтарса тухни, вӗсен авангардлӑ рольне ӳстерсе пыни пулать.

Февралӗн 15-мӗшӗнче ВКП(б) Пӗтӗм Союзри XVIII Конференцийӗ уçӑлать. Конференцинче тӑракан тӗп ыйту вӑл—промышленноçпа транспорт ыйтӑвӗ пулать. Конференцине хатӗрленнӗ май предприятисенче социализмлӑ ӑмӑрту çӗнӗ вӑйпа сарӑлса пырать. Парторганизацисем умӗнче халӗ тӑракан задача вӑл коммунистсен вӑйне производствӑра тӗрӗс вырнаçтарни, вӗсен авангардлӑ рольне ӳстерни тӑрӑх конференци умӗнхи ӑмӑртӑва анлӑн сарса, промышленноçӑн пӗтӗм ӗçне лайӑхлатасси пулать.

Производствӑра ӗçлекен коммунистсен хисепне чакармалла мар, вӗсен йышне ӳстермелле тени пултаруллӑ кадрсене—производственниксене ертсе пыракан вырӑна куçарма юрамасть тенине пӗлтермест. Йӑлтах урӑхла, производствӑра тата обществӑллӑ ӗçре хӑйне палӑртнӑ çынсене, стахановецсене промышленноçа ертсе пыракан вырӑнсене лартмалла. Анчах та çак ӗçе производствӑпа сиен кӳмесӗр тумалла, социализмлӑ ӗçӗн новаторӗсене производство командирӗсем пуличчен таран ӳсме пулӑшмалла, пирӗн кадрсем производствӑра, практикӑллӑ ӗçре ӳссе çирӗпленсе пынине асра тытмалла, коммунистӑн производствӑри организаторла рольне ӳстермелле.

Коммунистсен вӑйне производствӑра тӗрӗс вырнаçтарса тухни предприятисен ӗçне, çавӑн пекех партиллӗ-политикӑллӑ ӗçе, кадрсене хатӗрлессине вӑйлатма пысӑк май парать.

Латвири Коммунистсен (большевиксен) партин Центральный Комитечӗ мӗнпур суйлавçӑсене чӗнсе калани

Январӗн 7-мӗшӗнче Латвири Коммунистсен (большевиксен) партин Центральный Комитечӗ мӗнпур суйлавçӑсене пурте пӗр çын пек пулса январӗн 12-мӗшӗнче суйлав урнисем патне пыма, коммунистсемпе беспартийнӑйсен блокӗн кандидачӗсемшӗн сасӑлама чӗнсе каланӑ.

Чӗнсе каланинче Совет Союзӗ хуçалӑхпа культура пурнӑçӗн пур пайӗнче те тӗнчипе историллӗ çӗнтерӳсем туни çинчен, Латвири ӗçхалӑх Совет влаçӗ пулнӑранпа тунӑ çитӗнӳсем çинчен каланӑ. Латви промышленноçӗ çӗкленсе пырать. Ӗçсӗрлӗхе пӗтернӗ. Çӗрсӗр хресченсем çӗр илнӗ. Ӗç хресченӗсен мӑйӗнчен чул пек çакӑнса тӑнӑ çӗршӗн укçа тӳлессине тата налогсем, сборсем, штрафсем тӑрӑх пулнӑ парӑмсене пӑрахӑçа кӑларнӑ. Государство хресчен хуçалӑхӗсене кивçен укçа панӑ. Рабочисен çемьисене подвалсенчен лайӑх хваттерсене куçарнӑ. Ӗççыннисем укçа тӳлемесӗрех медицина пулӑшӑвӗсемпе усӑ кураççӗ.

— 1941 çулти январӗн 12-мӗшӗнче,— тенӗ чӗнсе каланинче, — Совет Союзӗнчи пӗтӗм халӑхсемпе пӗрле Ленинӑн—Сталинӑн çӗнтерӳллӗ ялавӗ тавра пӗрлешнӗ Латви халӑхӗн никам çӗмӗрме пултарайман мораллӗ-политикӑллӑ пӗрлӗхне кӑтартса памалли кун пулса тӑмалла. (ТАСС).

Шупашкар хула Совечӗн депутачӗсене пӗлсе тӑма

Ӗççынни депутачӗсен Шупашкар хула Совечӗн VIII-мӗш сессине 1941 çулти январӗн 10-мӗшӗнче, каçхине 7 сехетре, Колхозник суртӗнче пухма йышӑннӑ.

КУН ЙӖРКИ

1. Шупашкар хулинче сывлӑха сыхлас ӗç мӗнле тӑни çинчен.
2. 1941 çулта хула валли вут-шанкӑ тӑратасси çинчен.

Хула Совечӗн Исполкомӗ.

ВКП(б) XVIII КОНФЕРЕНЦИЙӖ ЯЧӖПЕ ПЫРАКАН СОЦИАЛИЗМЛӐ ӐМӐРТУ

Чугунçул работникӗсен обязательстви

ÇӖМӖРЛЕ. (Хамӑр корр.). Чугунçул станцинче ӗçлекенсем декабрь уйӑхӗнче япӑх мар ӗçлерӗç, вӗсем грузсем пушатса тиес тӗлӗшпе плана ытлашшипех тултарнӑ.

Уйрӑмӑнах Бежаев юлташ смени паха результатсем кӑтартать. Ку смена пур тӗслӗхсем тӑрӑх та декабрь уйӑхӗнче малти вырӑна йышӑнчӗ. Çак сменӑри составитель Брюхалов юлташ çулталӑк хушшинче пӗр брак тумасӑр ӗçлет, ӗçе ялан вӑхӑтра тӑвать. Халӗ ӑна СССР Чугунçул транспорт Халӑх Комиссариачӗн наградине илме тӑратнӑ. Полуздиков, Евстропов юлташсем те поездсене йӗркеллӗ çӳретес тӗлӗшпе пример кӑтартаççӗ, пӗр браксӑр, простойсӑр ӗçлеççӗ.

Старший стрелочница Смирнова юлташ чугунçул çинче пӗтӗмпе те иккӗмӗш çул кӑна ӗçлет. Кӗске вӑхӑтрах чугунçул ӗçне вӗренсе çитрӗ. Иртнӗ çулта унӑн пӗр брак та пулман, чугунçул хуçалӑхне отлично тытать.

ВКП(б) Центральный Комитечӗ партин XVIII конференцине пухасси çинчен пӗлтерни станцӑра ӗçлекенсене татах та хавхалантарчӗ. Коллектив партконференци умӗнхи социализмлӑ ӑмӑртӑва хутшӑнса хӑй çине плана йӗркеллӗн тултарса пыма, чугунçул хуçалӑхне тата стрелкӑсене лайӑх тытса тӑма, простойсемпе аварисемсӗр ӗçлеме обязательство илчӗ. Халӗ кашни цехра, сменӑра, участоксенче ӑмӑрту сарӑлса пырать. Бежаев юлташ смени пӗр браксӑр ӗçлеме, стрелкӑсене отлично тытма, поездсене пӗр чӑрмавсӑр çӳретме обязательство илсе, Потапов юлташ сменине ӑмӑртӑва чӗнчӗ.

Хар. ЛИСИН.

Пысӑк тухӑçлӑ тырпулшӑн ӑмӑртӑва тухрӗç

ИШЛЕИ, январӗн 8-мӗш. (Телефонпа). Пӗтӗм Союзри XVIII партконференци ячӗпе пуçланса кайнӑ социализмлӑ ӑмӑрту Кӑшавӑш ялсоветӗнчи «Осоавиахим» колхозра анлӑн сарӑлса пырать. Минераллӑ удобренисемпе анлӑн усӑ курса, иртнӗ çулта колхоз пысӑк тухӑçлӑ тырпул туса илчӗ. Минераллӑ удобренисем тырпул тухӑçне хӑпартма пулӑшнине колхозниксем ӗçре курса ӗненчӗç.

XVIII партконференцине производствӑри çӗнӗ çӗнтерӳсемпе кӗтсе илес ӗмӗтпе хавхаланнӑ колхозниксем, пӗрпӗринпе социализмлӑ ӑмӑрту договорӗсем туса, вӑйлӑ тырпулшӑн кӗрешӳ пуçарса ячӗç. Кӑçал та пысӑк тухӑçлӑ тырпул туса илес тесе вырӑнти тата минераллӑ удобренисем хатӗрлес тӗлӗшпе ӗçлеççӗ. Колхоз çак кунсенче Канашран 20 тонна сульфат-аммоний турттарса килчӗ, уя 350 лав тислӗк кӑларчӗ, 35 центнер кӗл пухрӗ, 400 лав торф хатӗрлерӗ.

«Осоавихаим» колхоз членӗсем районри ытти колхозсене те вӑйлӑ тырпулшӑн хӑйсем пекех тимлӗн кӗрешме социализмлӑ ӑмӑртӑва чӗнчӗç.

Хальхи вӑхӑтра колхозра 1941 çулта кашни гектар пуçне вӑтам шутпа 22-шер центнер тӗштырӑ туса илессишӗн ӑмӑрту сарӑлса пырать.

И. Винокуров.

Тухӑçлӑ тырпулшӑн кӗрешӳ сарӑлса пырать

Красноармейский районри Калинин ячӗпе тӑракан колхоз 1939 çулччен районра начар ӗçлекен колхозсен хисепӗнче тӑнӑ, кадрсем час-часах улшӑннӑ. 1939 çулта колхоз членӗ Павлов юлташ Хӗрлӗ Çартан таврӑнчӗ, колхозниксемпе колхозницӑсен пухӑвӗ Павлов юлташа колхоз председателӗ пулса ӗçлеме суйларӗ.

Коммунист Павлов юлташ чи малтанах кадрсене пӑхса çитӗнтерме, колхозниксем хушшинче ӗç дисциплинине çирӗплетме пуçӑнчӗ. Çапла ӗçленине пула Калинин ячӗпе тӑракан колхоз малта пыракан колхозсен шутне тӑма пултарчӗ. Колхоз организаципе хуçалӑх енчен çирӗпленсе пырать. 1939 çулта колхозра икӗ ферма пулнӑ, хальхи вӑхӑтра тӑватӑ ферма. Выльӑхсем валли ӑшӑ та çутӑ витесем туса лартнӑ. 1940 çулта вӗсем валли апат çителӗклӗ хатӗрленӗ.

Иртнӗ çулта колхозниксем агротехникӑллӑ мероприятисене тӗрӗс тата вӑхӑтра пурнӑçа кӗртсе пынипе пысӑк тухӑçлӑ тырпул туса илчӗç. Колхозниксемпе колхозницӑсем хӑйсем тунӑ ӗçкунӗсем тӑрӑх пысӑк тупӑш илеççӗ.

Колхозра кӑçалхи вӑйлӑ тырпулшӑн кӗрешӳ тивӗçлипе сарӑлса пырать. Колхозниксем Пӗтӗм Союзри XVIII партконференци уçӑлнӑ куна паха çитӗнӳсем тунипе кӗтсе илме тӑрӑшаççӗ. Уйра юр тытса купалантарма 20 гектар çинче щитсем лартса тухнӑ. Юр купаланса пынӑ май, щитсене урӑх участоксем çине куçараççӗ. Бригадӑсем ку вӑхӑтчен 300 тонна тислӗк, 70 тонна торф хатӗрленӗ.

Транспорт хуçалӑхӗ те йӗркеленсе пырать. Вӗсемшӗн ответлӑ пулма колхозра ятарласа пӗр çын уйӑрнӑ. Çӗмӗрлнӗ çунасемпе урапасене, е кӳлмелли хатӗрсене çийӗнчех юсаççӗ.

Çапла, коммунист ертсе пыракан колхоз çулран-çул тӗрекленет. Çак колхозра мӗнпур ӗçсем те вӑхӑтра, пахалӑхлӑ пулса пыраççӗ.

А. КИСЕЛЕВ.

Заем укçи тӳлени

МУСКАВ. ССР Союзӗнчи рабочисемпе служащисем Виççӗмӗш Пятилетка (виççӗмӗш çулти кӑларӑм) Заемшӑн çуррине ытла укçа тӳленӗ те ӗнтӗ. 1940 çул вӗçне вӗсенчен перекет кассине 4 миллиард тенкӗ ытла тата колхозниксемпе единоличниксенчен — пӗр миллиард та 400 миллион тенкӗ пырса кӗнӗ. Нумай районсенче, облаçсемпе республикӑсенче ялти халӑх заемшӑн пӗтӗмпех укçа хывнӑ.

Портра ӗçлеме пуçлани хӗрӗх çул тултарнӑ

ОДЕССА. Грузчик Кодубинский Одесса портӗнче хӗрӗх çул хушши нимӗн улшӑнмасӑр ӗçленӗ. Самодержавине хирӗç кӗрешнӗ çулсенче вӑл Одессӑри рабочисен забастовкисене активлӑн хутшӑннӑ. 1905 çулта «Потемкин» çинче пулнӑ восстани вӑхӑтӗнче ытти грузчиксемпе пӗрле Кудубинский баржа çинчен хӗрлӗ броненосец çине кӑмрӑк тиенӗ. 1919 çулта вӑл хӑйӗн ирӗкӗпе Хӗрлӗ Çар ретне тӑрса Дон таврашӗнче шуррисене хирӗç çапӑçнӑ. Вӑл халӗ те грузчикрех ӗçлет. 1931 çултанпа — ВКП(б) членӗнче тӑрать.

Украинӑри альпинистсен йӗлтӗрлӗ похочӗ

ХАРЬКОВ. Харьковра, Киевра, Днепропетровскра, Одессӑра, Сталинора тата Ворошиловградра Хӗрлӗ Çар XXIII çул тултарнӑ ятпа йӗлтӗрсемпе сӑртсем çине похода кайма хатӗрленеççӗ. Республикӑри чи вӑйлӑ альпинист-горнолыжниксене 165 çынна Кавказри икӗ перевал урлӑ кайма, чӑнкӑ тусем çине хӑпарса анма тивет. Çавӑн пекех вӗсене сӑртсем хушшинче, юрлӑ вырӑнта çӗр каçма тивет. Похода каякан кашни çынах хӑйпе пӗрле 16—18 килограмм чухлӗ груз илет.

Казахстанра брынза туса кӑларни

АЛМА-АТА. Казахстанра брынза тумалли сезон пуçланнӑ. Брынза тӑвакан 617 заводсӑр пуçне вырӑнтан-вырӑна куçса çӳрекен 300 предприяти тӑваççӗ, вӗсем выльӑхсем кӗтнӗ çӗрте ӗçлемелле пулаççӗ. Çак çулта иртнӗ çултинчен 5 пин центнер ытларах брынза туса кӑларма пултарнӑ.

Хӗвел тӗттӗмленнине сӑнама хатӗрленни

МУСКАВ. Хӗвел тӗттӗмленнине сӑнама хатӗрленнӗ майпа кӑçал ССР Союзӗнче хӗвел пӗтӗмӗшпех тӗттӗмленнӗ вырӑнсене — Араль тинӗсӗ патӗнчен пуçласа Китай чикки патне ситичченех тӗпчесе вӗренсе тухмалла. Хӗвел тӗттӗмленнине сӑнама 14 площадка суйласа илнӗ. Çак ӗçе астрономсем, физиксем тата геофизсем пурӗ 200 çын хутшӑнмалла. Хӗвел тӗттӗмленнине сӑнамалли чи çӳллӗ вырӑн вӑл — Талгар тӑвӗсенчи узелта (Казах ССР) пулать, унӑн çӳллӗшӗ 3.500 метр. Совет Союзӗнчи заводсенче хӗвел тӗттӗмленнине сӑнама 33 прибор хатӗрлеççӗ. Вӑл приборсенчен хӑшне-пӗрне пирӗн çӗршывра чи пирвайхи хут конструкциленӗ.

Электростанцисенче топливӑна перекетлени

Электростанцисен Наркомачӗн малта пыракан предприятийӗсенче иртнӗ çулта топливӑна перекетлес тӗлӗшпе пысӑк çитӗнӳсем тунӑ. Малтанлӑха шута илнӗ тӑрӑх, Наркоматӑн станцийӗсем, пуринчен ытларах районсенчи станцисем, çулталӑк хушшинче 90 пин тоннӑна яхӑн условнӑй топливо перекетлесе хӑварнӑ. 1939 çулта вӗсем топливӑна ытлашши расходланӑ пулнӑ.

В. И. Ленина асӑнса ирттерекен калаçусем, лекцисем тата пухусем

Мускавра Ленин кунӗсене тимлӗн хатӗрленеççӗ. Ленинский районри предприятисенче, учрежденисенче тата шкулсенче агитаторсем ӗççыннисем хушшинче калаçусем ирттерме хатӗрленеççӗ. Парти райкомӗ докладсем туса пама çӗр çын уйӑрнӑ, вӗсем рабочисемпе служащисен пухӑвӗсенче В. И. Ленин вилнӗренпе XVII çул çитни çинчен докладсем туса параççӗ.

Парти райкомӗн парткабинечӗ выставка хатӗрлет. Выставка документсемпе тата фото-ӳкерчӗксемпе Владимир Ильичӑн пурнӑçӗпе ӗçӗсене, социализм çӗршывӗн çитӗнӗвӗсене уççӑн кӑтартса памалла.

Партин Краснопресненский райкомӗ январӗн 14-мӗшӗнче «В И. Ленинӑн юлашки çулсенчи пурнӑçӗ тата ӗçӗсем» темӑпа лекци организацилет.

Владимир Ильич Хӗрлӗ Преснӗри ӗççыннисем патӗнче темиçе хутчен те пулнӑ. 1920—21 çулсенче вӑл Прохоровски мануфактурӑри (халӗ Дзержинский ячӗпе тӑракан Трехгорнӑй мануфактура комбиначӗ) рабочисемпе работницӑсен пухӑвӗсенче тухса каланӑ. Ленин тухса каланӑ вырӑнта — пысӑк «прохоровский кухня» тенӗ çӗрте халӗ Ленин ячӗпе тӑракан культура Çуртӗн театрӗ вырнаçнӑ. Январӗн 20-мӗшӗнче унта В. И. Ленина асӑнса районри траурлӑ лару пулать. Январӗн 21-мӗшӗнче театрта Дзержинский ячӗпе тӑракан Трехгорнӑй мануфактура комбинатӗнчи рабочисемпе служащисен пухӑвӗ пулать. (ТАСС).

Ялти суйлав участокӗнче

КАРМЕЛАВА (Литва ССР), январӗн 7-мӗш. (ТАСС). Шоссе çулӗ тӑрӑх ларса тухнӑ Кармелава ялӗ праçник чухнехи пек илемлӗн курӑнса ларать, ӑна ялавсемпе тата плакатсемпе капӑрлатнӑ.

Суйлавсен чаплӑ кунне хатӗрленес тӗлӗшпе юлашки ӗçсене туса çитереççӗ. Паян активистсем суйлавçӑсене январӗн 12-мӗшӗнче сасӑлама суйлав участокне пыма чӗнсе çырнӑ хутсем салатса панӑ.

Пуçламӗш шкулӑн çурчӗ çумӗнче — Сталин юлташӑн пысӑк портречӗ. Пур çӗрте те лозунгсем, депутата суйлама тӑратнӑ кандидатсен биографийӗсем çинчен каласа паракан листовкӑсем. Шкул çурчӗ — 138-мӗш №-лӗ суйлав участокӗн центрӗ. Сасӑласси çак çуртра пулса иртмелле.

Çак кунсенче агитаторсемпе активистсем уйрӑмӑнах пысӑк çӗкленӳпе ӗçлеççӗ. Вӗсем пурте — вырӑнти хресченсенчен, вӗсенчен нумайӗшӗсем обществӑллӑ ӗçре чи пирвайхи хут ӗçлеççӗ. Хресчен Стасис Гайгалас суйлавçӑсем патне килӗсене час-часах çӳрет, вӑл пулас суйлавсем çинчен калаçусем туса ирттерет.

138-мӗш №-лӗ суйлав участокӗн территоринчи Сергейчикай ятлӑ пысӑк мар ялта ӗнер активист Еронимас Палобис хресченсене пухса калаçу ирттернӗ. Вӑл хресченсене СССР Верховный Советне депутата суйлама тӑратнӑ кандидатсем — Литва Компартин Центральный Комитечӗн секретарӗ Снечкус юлташпа малтан батрача пулнӑ Василяускайте юлташ çинчен каласа кӑтартнӑ. Буржуаллӑ строй вӑхӑтӗнче Василяускайте юлташ хресченсемпе рабочисем хушшинче коммунистла пропагандӑна туса пынӑ. Сметоновла суд ӑна çакӑншӑн судпа айӑпланӑ, вӑл вунӑ çул хушши тӗрмере ларнӑ. Халӗ вӑл партин Каунас уездӗнчи комитечӗн инструкторӗ пулса ӗçлет.

— Пирӗн кандидатсем иккӗшӗ те,— тесе каланӑ Алобис юлташ, — Литва халӑхӗн телейлӗ пурнӑçӗшӗн кӗрешнӗ, революциллӗ ӗçе туса пынӑшӑн буржуаллӑ правительство вӗсене хаяррӑн хӗснӗ. Эпӗ сире пурте пӗр шухӑшлӑ пулса халӑх кандидачӗсемшӗн — Снечкуспа Василяускайте юлташсемшӗн сасӑлама чӗнетӗп.

Эстони ССР столицинче

ТАЛЛИН, январӗн 7-мӗш. (ТАСС). Советлӑ Эстони столици праçник тумӗпе тумланнӑ. Иркине ирех урамсенче суйлав умӗнхи лозунгсемпе, плакатсемпе тата ялавсемпе илемлетнӗ трамвайсемпе автобуссене курма пулнӑ. Урамсенче пур çӗрте те «Январӗн 12-мӗш» тесе çырнӑ календарь листи илемлӗн курӑнса тӑрать. Фабрикӑсемпе заводсен, «Эстония» театр çурчӗсене хӗрлӗ материпе капӑрлатнӑ. Уйрӑмӑнах «Победа» площачӗ илӗртсе тӑрать. Площадь йӗри-тавра хӗрлӗ ялавсем хушшинче — СССР Верховный Советне депутата суйлама тӑратнӑ кандидатсен портречӗсем.

Пӗтӗм республикипех пухусем пулса иртеççӗ, вӗсенче ӗççыннисем депутата суйлама тӑратнӑ кандидатсемпе курса калаçаççӗ. Пиншер агитаторсем кашни кунах суйлавçӑсен хваттерӗсенче пулаççӗ. Эстони чугунçулӗ çинче 800 агитатор чугунçул çинчи рабочисемпе вӗсен çемьисем хушшинче тӑтӑшах калаçусем ирттереççӗ, Сталинла Конституци тата суйлав Положенине вӗренмелли кружоксем ӗçлеççӗ, вӗсем кунта 105 шутланаççӗ.

Суйлавччен мӗнпурӗ те темиçе кун кӑна юлнӑ. Хальхи вӑхӑтра участоксенчи комиссисен членӗсем хваттерсем тӑрӑх çӳреççӗ, суйлавçӑсен списокӗсене татах тепӗр хут тӗрӗслесе тухаççӗ. Суйлав участокӗсенче активистсем сасӑламалли çуртсене илемлетес тӗлӗшпе ӗçлеççӗ.

Суйлавсем умӗн

ИЗМАИЛ, январӗн 7-мӗш. (ТАСС). Измаил облаçӗнчи ялсенче хальхи вӑхӑтри пек нихӑçан та пысӑк çӗкленӳ пулман. Суйлав кунӗ çывхарса çитет, вӑл эрнерен те каярах. Суйлав кунӗ çывхарса çитни суйлав участокӗсенче, хӗрлӗ кӗтессенче, хресченсен çурчӗсенче хыттӑн сисӗнет. Саратский районри Каиры ялӗнче 40 кружок ытла ӗçлет, вӑл кружоксенче хресченсем Сталинла Конституцие тата суйлав Положенине вӗренеççӗ. Агитаторсене час-часах суйлавçӑсен пӳрчӗсенче курма пулать, вӗсем депутата суйлама тӑратнӑ кандидатсем—М. Г. Кузнецов, И. Н. Батищев, Е. В. Волошина юлташсем çинчен каласа параççӗ, хаçатсем вуласа параççӗ.

Хӗрарӑмсем те суйлав кампанинче активлӑн ӗçлеççӗ. Çак кунсенче ялта хӗрарӑмсен пухӑвӗ пулса иртрӗ, пухӑва хӗрарӑм-суйлавçӑсем 200 çын ытла пынӑ.

Суйлавçӑсемпе тӗл пулма Каиры ялне Украина ССР Верховный Советне депутата суйлама тӑратнӑ кандидат Евдокия Васильевна Волошина пынӑ. Ӗççыннисем хӑйсен кандидатне—правӑсӑр тата кичем пурнӑçа тӳссе ирттернӗ хресчен хӗрарӑмне лайӑх пӗлеççӗ. Халӗ вӑл социализм строительствинче активлӑн ӗçлет. Унпа курса калаçма ялти халӑх йӑлтах пуçтарӑннӑ. Пухура тухса калакансем совет влаçне тата Сталин юлташа пӗтӗм чӗререн тав тунӑ.

Облаçри ытти ялсенче те суйлав кампанийӗ калама çук пысӑк çӗкленӳпе пырать. Тузловский районра 470 агитатор ӗçлет. Вӗсем хушшинче хресченсем, интеллигенци представителӗсем те нумай. Хресчен-агитаторсем Паюк Гуцан, Поплавский юлташсем (Дивизия Бучай, Мельниченко, Сарьяры ялӗсенчен), учительсем Россиков, Твердиевич Петрушевский юлташсем тата ыт. те кружок занятийӗсене лайӑх организациленӗ. Юлашки кунсенче районра хӗрарӑмсен, çамрӑксен, ватӑ çынсен—суйлавçӑсен пухӑвӗсене ирттернӗ, çав пухусенче 13 пин çынна яхӑн пулнӑ.

Киргизири театрсем

Çак çулта Фрунзе хулинче киргизсен государство драма театрне тӑваççӗ. Октябрьти социализмлӑ аслӑ революциччен Киргизире пӗр театр та пулман. Хальхи вӑхӑтра Киргизи столицинче 3 театр — опера, вырӑссен драма театрӗ тата ача-пӑча театрӗ пур. Республикӑри хуласемпе ялсенче 14 театр. Театрсем чи аякри районсенче те тӑваççӗ.

Срочнӑй вкладсен сумми 308 миллион тенкӗ шутланать

Москвичсем хушшинче срочнӑй вкладсем хурасси ӳссе пырать. Вӑл вкладсем ахаль йышши вкладсенчен ытларах доход параççӗ. Мускаври перекет кассисенче çавӑн пек вкладсен юлашкийӗ 1941 çулти январӗн 1-мӗш тӗлне 308 миллион тенкӗ шутланнӑ — иртнӗ çултинчен 90 миллион тенкӗ ытларах. Срочнӑй вкладӑн вӑтам хисепӗ — 3.345 тенкӗ шутланать.

Пахча-çимӗçсемпе çырласен полярти плантацийӗ

Имандра кӳллин çыранӗсенче Пӗтӗм Союзри растениеводство институчӗн полярти станцин участокӗсем вырнаçса тухнӑ. Çав участоксем çинче пин сорт ытларах çӗрулми лартса тӑваççӗ. Çакӑ, тӗнчипе илсен, çӗрулми лартса тӑвас тӗлӗшпе ӗçлекен чи çурçӗрти станци шутланать. Станци хӑвӑрт пулса çитекен тата сивӗне чӑтса ирттерекен сортлӑ çӗрулмисем кӑларнӑ. Çавнашкалах усӑ йӑрансенчех хӑвӑрт пулса çитекен купӑста, хӗрлӗ кӑшман, чӗкӗнтӗр тата ытти пахча-çимӗçсен ӑнӑçлӑн лартса çитӗнтереççӗ. Хибинӑра хӑмла çырли, хӗрлӗ хурлӑхан, çӗр çырли пиçет.

ПАРТИ ПУРНĂÇĔ

ВКП(б) РАЙКОМĔН ПЛЕНУМĔ

Çак кунсенче ВКП(б) Елчĕк райкомĕн пленумĕ пулса иртрĕ. Пленумра икĕ ыйту—1940 çулти ялхуçалăх çулĕн итогĕсемпе 1941 çулти çуракине хатĕрленесси тата ВКП(б) Центральный Комитечĕпе СССР Совнаркомĕ «Колхозсенче обществăллă выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес ĕçе вăйлатмалли мероприятисем çинчен» йышăннă постановлени мĕнле пурнăçа кĕрсе пыни çинчен сӳтсе-яврĕ. Малтанхи ыйтупа райсовет исполкомĕн председателĕн заместителĕ Муратов юлташ иртнĕ çулăн итогĕсемпе 1941 çулта тăракан задачăсем çинчен доклад туса пачĕ.

Елчĕк районĕ пĕлтĕр агротехникăллă мероприятисен планне тултарайман. Уйрăмăнах удобренисемпе çителĕксĕр усă курнă. Çавна пула ĕнтĕ район 1940 çулта вăтам шутпа кашни гектартан 9,8 центнер кăна тĕштырă пуçтарса илнĕ. Çакă районри колхозсем иртнĕ çулта мĕнле ĕçлениине уççăн кăтартса парать.

Уйрăм колхозсем тухăçлă тырпулăн çине тăрса кĕрешрĕç. «Осоавиахим», «КИМ» тата Ленин ячĕпе тăракан колхозсем кашни гектартан 100 пăтран кая мар тырпул пуçтарса кĕрĕç.

ВКП(б) райкомĕн пленумĕ районри колхозсенче иртнĕ çулта тырпул тухăçлăхне ӳстерме пулăшакан майсемпе çителĕксĕр усă курнине, ĕçе организацилес ĕçре çитменлĕхсем тата ĕç дисциплини начар пулнине палăртрĕ.

Малта пыракан колхозсем пахча-çимĕçсенчен те пысăк тупăш илнĕ. «Осоавиахим» колхоз 13,5 гектарлă сад-пахчаран 80.329 тенкĕлĕх тупăш илнĕ.

Машинăпа трактор станцийĕ 1940 çулти плана 101 процент ытларах тултарнă пулсан та, уйрăм ĕçсем тăрăх плана тултарайман. Çакă вăл тракторсемпе çителĕксĕр усă курнинчен килнĕ.

Пленум колхозсем çуракине мĕнле хатĕрленсе пыни çинчен тĕплĕн сӳтсе яврĕ. Районра çуракине хатĕрленесси кая юлса пырать. Удобренисем хатĕрлес, ялхуçалăх машинисене юсас, вăрлăхсене сортлас тата уйра юр тытас ĕçсем вăрахăн пулса пыраççĕ. Машинăпа трактор станцийĕ те çуракине çителĕксĕр хатĕрленет. Ку вăхăта çитсе те капитальнăй ремонтран пĕр трактор та кăларман.

Çуракине хатĕрленес тĕлĕшпе малта пыракан колхозсем пур. Анчах вĕсен паха опычĕсене юлса пыракан ытти колхозсене куçарма тăрăшмаççĕ. Халĕ уйрăм колхозсенче Пĕтĕм Союзри XVIII партконференци ячĕпе социализмлă ăмăртăва сарса пыраççĕ. Кашни колхозăн партконференцине чаплă çитĕнӳсемпе кĕтсе илессишĕн кĕрешмелле.

ВКП(б) райкомĕн пленумĕ районри колхозсенче выльăх-чĕрлĕх ĕрчетесси те çителĕксĕр пулнине палăртрĕ. Чылай колхозсем иртнĕ çулта выльăхсене хĕл каçарма начар хатĕрленнĕ, фермăсем валли выльăхсем туянса çитермен. Фермăсенче ĕçлекенсем час-часах улшăнса тăраççĕ. Выльăх апачĕсене тирпейлĕ тыткаламаççĕ.

Пленум икĕ ыйту тăрăх та тивĕçлĕ решенисем йышăнчĕ.

В. НЕМЦЕВ.

* * *

Комсомол хуçалăхĕнче йеркелĕх пултăр

Комсомол билечĕсене улăштарнă хыççăн комсомол хуçалăхĕ чылаях лайăхланчĕ. Комсомолецсен хăйсен комсомол билечĕшĕн ответ тытас туйăмĕ ӳсрĕ. ВЛКСМ членĕсене шута илес, комсомол билечĕсене комсомолецсене парас ĕçсенче йĕркелĕх пулса пырать. Чылай райкомсенче тата комсомолăн пуçламĕш организацийĕсенче комсомол хуçалăхне ВЛКСМ Центральный Комитечĕн инструкцийĕ тăрăх туса пыраççĕ. Çапах та уйрăм райкомолсенче комсомол хуçалăхне йĕркелесе пырас тĕлĕшпе хăшпĕр çитменлĕхсем пур-ха. ВЛКСМ Комсомольский районри организацинче, райкомра та, хăшпĕр комсомол пуçламĕш организацисенче те комсомол хуçалăхне йĕркелесси çителĕксĕр пулса пырать. «Культура» колхозри комсомол организацинче çын тăрать. Анчах, пуçламĕш организацин секретарĕ Ф. Скворцов юлташ миçе комсомолец учетра тăнине пĕлмест. Çак организацире пухусем вăхăтран-вăхăта çеç пулса пыраççĕ. Комсомол хуçалăхне Скворцов юлташ хăйĕн килĕнче усрать.

«Сормово» колхозри пуçламĕш организацинче ĕçсем унтан та япăхрах. Унта комсомол пухăвĕсен протоколĕсене çухатса пĕтернĕ, комсомол членĕсене шута илмелли кĕнекене секретарь хăйĕн килĕнче усрать. Комсомолецсем член укçине вăхăтра тӳлемеççĕ. Ф. Канин комсомолец 9 уйăх хушши, колхоз счетоводĕ пулса ĕçлекен П. Шемякин комсомолец 4 уйăх хушши член укçи тӳлемен.

ВЛКСМ райкомĕнче те комсомол членĕсене учета илес ĕç чаплă пулса пырать теме çук. Районран 87 комсомолец учетран тухмасăр тухса кайнă. Райком вĕсем ăçта ĕçлениине е пурăннине пĕлмест. Комсомол пуçламĕш организацисен пухăвĕсен протоколĕсене райкома вăхăтра тăратмаççĕ. Суйлавсем пулса иртнĕренпе 68 организацирен 38 организаци кăна протоколсем тăратнă. Протоколсене комсомол райкомĕнче никам та вуламасть.

Комсомолăн Йĕпреç районĕнчи организацинче те ĕçсем çакăн пекех. Пуçламĕш организацисенче пуху протоколĕсене тирпейсĕр йĕркелеççĕ, вĕсем протоколсене райкома вăхăтра тăратмаççĕ. Суйлавсем пулса иртнĕренпе 36 пуçламĕш организацирен икĕ уйăх хушши пĕр протокол та тăратман.

Пуçламĕш организацисенче дисциплина япăх пулни чи малтанах ВЛКСМ райкомĕнчен килет. Вăл нумайĕш организацисене тĕрĕслесе тăман кăна мар, вăл райкомри комсомол хуçалăхне те япăхтарса янă. Комсомол организацисенчен пыракан протоколсене вуламаççĕ. Учетран тухмасăр районран 100 комсомолец тухса кайнă. Вĕсем ăçта пурăнни комсомол райкомĕшĕн паллă мар. ВЛКСМ райком бюровĕн 6 ларун протоколĕсене ку вăхăтченех çырса йĕркелемен.

Çакăн хыççăн комсомол пуçламĕш организацисем протоколсене йĕркесĕр çырнинчен тата вĕсене вăхăтра райкома тăратманнинчен нимĕн тĕлĕнмелли те çук. ВЛКСМ райкомĕ хăй те протоколсене йĕркелемесĕр икшер уйăх тытса тăрать, протоколсене ВЛКСМ обкомне йĕркеллĕ тăратмасть.

ВЛКСМ обкомĕнче комсомол хуçалăхне кирлĕ пек йĕркелесе пыни çук. Комсомол райком бюровĕ ларăвĕсен протоколĕсене Обкомра çийĕнчех пăхса тухса вĕренмеççĕ, протоколсем çырса кĕнине учета илмеççĕ, протоколсене ВЛКСМ обком инструкторĕсем хăйсен сĕтелĕсенче усраççĕ. Обком ыйтманнине пула хăшпĕр райкомсем юлашки 2 уйăх хушши ĕнтĕ протоколсем тăратман. Суйлавсем иртнĕренпе Канаш, Çĕрпӳ, Октябрьский, Чкаловский, Етĕрне тата чылай райкомсем пĕр протокол та ярса паман.

Комсомолтан кăларнисен апелляцийĕсене пăхса тухас ĕç те кирлĕ вырăнта мар. Апелляцисем пырса кĕнине учета илмеççĕ, вĕсене пăхса тухса ыйтăва татса памалли сроксене пăхăнмаççĕ. Хăшпĕр чухне вĕсене 5—6-шар уйăх хушши пăхса тухмасăр вырттараççĕ.

Комсомол хуçалăхĕ мĕнле пулнине ВЛКСМ облаçри организацинче сӳтсе явнă май, ВКП(б) Обкомĕ комсомол обкомне çав ĕçре халиччен пулнă çитменлĕхсене пĕтерме тата комсомол хуçалăхне комсомол обкомĕнче те, райкомсенче те йĕркеллĕ туса пыма хушса хăварчĕ.

Г. ТЕРНОВСКИЙ.

Чăваш АСС Республикинчи ялсенче пурăнмалли çурт-йĕрсен тата культурăпа йăла строительстви валли 1941 çулта укçа-тенкĕ пухасси çинчен

Чăваш АССР Халăх Комиссарĕсен Совечĕ йышăннă

ПОСТАНОВЛЕНИ

ССР Союзĕн Центральный Исполнительный Комитечĕпе Совнаркомĕ 1934 çулти январĕн 23-мĕшĕнче (С. З. СССР, 1934 г. № 5, стр. 38), 1935 çулти январĕн 14-мĕшĕнче (С. З. СССР, 1935 г. № 4, стр. 31), 1936 çулти январĕн 5-мĕшĕнче (С. З. СССР, 1936 г. № 2, стр. 18), 1936 çулти февралĕн 17-мĕшĕнче (С. З. СССР, 1936 г. № 11, стр. 87), 1936 çулти апрелĕн 7-мĕшĕнче С. З. СССР, 1936 г. № 18, стр. 153), 1937 çулти мартăн 14-мĕшĕнче (С. З. СССР, 1937 г. № 19, стр. 72) «Ялсенче пурăнмалли çурт-йĕрсен тата культурăпа йăла строительстви валли укçа-тенкĕ пухасси çинчен» йышăннă постановленисем тăрăх тата РСФСР Совнаркомĕ 1936 çулти январĕн 13-мĕшĕнче, 1938 çулти январĕн 28-мĕшĕнче «Ялсенче пурăнакан халăхран çурт-йĕрсен тата культурăпа йăла строительстви валли укçа-тенкĕ пухассине ирттересси çинчен» йышăннă 12-мĕш тата 14-мĕш №-лĕ постановленисем тăрăх, Чăваш АССР Совнаркомĕ çапла йышăнать:

1. Чăваш АССР районĕсем тăрăх колхозниксен хуçалăхĕсенчен культсбор укçине вăтам шутпа çакăн чухлĕ пухмалла тăвас:

Районсем	Кашни хуçалăхра культсбор укçи мĕн чухлĕ пухмалла (тенкĕпе)	
	Пĕрлештермен пурлăхсемпе вылăх-чĕрлĕхсенчен доходсем илмен хуçалăхсем	Пĕрлештермен пурлăхсемпе вылăх-чĕрлĕхсенчен доходсем илекен хуçалăхсем
Улатăр	7	30
Элĕк	7	24
Вăрнар	7	27
Йĕпреç	7	30
Ишлей	7	27
Калининский	7	27
Канаш	7	27
Куславкка	7	27
Комсомольский	7	27
Красноармейский	7	24
Хĕрлĕ Чутай	7	30
Кувакино	7	27
Сĕнтĕрвăрри	7	30
Октябрьский	7	27
Первомайский	7	27
Пăрачкав	7	30
Советский	7	27
Сĕнтĕр	7	27
Вăрмар	7	24
Çĕрпӳ	7	24
Шупашкар	7	27
Чкаловский	7	24
Шăмăршă	7	27
Шăхасан	7	24
Çĕмĕрле	7	30
Етĕрне	7	30
Елчĕк	7	27
Тăвай	7	27

2. Ĕçсынни депутачĕсен райсовет исполкомĕсене колхозниксен хуçалăхĕсенчен культсбор укçи пухмалли ставкăна, çак постановленири 1 ст. кăтартнă ставкăсенчен тухмасăр, уйрăм ялсем тăрăх, кирлĕ пулсан тата, ЦИК тата СНК СССР 1935 çулти январĕн 14-мĕшĕнче йышăннă постановленири 2 ст. палăртса панă ставкăран тухмасăр, уйрăм колхозсем тăрăх та татăклăн палăртма хушас.

3. Единоличник хуçалăхĕсенчен культсбор укçине пур районсенче те çакăн чухлĕ илмелле тăвас:

а) ĕç выльăхĕ тытман, базарсенче ялхуçалăх продукчисем сутнинчен тата çĕрĕçĕсĕр пуçне ялхуçалăх налогĕ тӳлеме тивĕçлĕ урăх доход илмен хуçалăхсенчен — 1940 çулти ялхуçалăх налогĕн 95 процентне;

б) ĕç выльăхĕ тытакан, е базарта сутнинчен, е çĕрĕçĕсĕр пуçне ялхуçалăх налогĕ тӳлеме тивĕçлĕ урăх доход илекен хуçалăхсенчен — 1940 çулти ялхуçалăх налогĕн 130 процентне.

4. Ĕçсынни депутачĕсен райсовет исполкомĕсене единоличник хуçалăхĕсенчен культсбор укçи пухмалли ставкăна, çак постановленин 3-мĕш статьинче, ЦИК тата СНК СССР 1935 çулти январĕн 14-мĕшĕнче йышăннă постановленин 4-мĕш статьинче палăртса панă ставкăран тухмасăр, уйрăм ялсем тăрăх татăклăн палăртса пама хушас.

5. Культсбора тӳлесе татмалли срока çапла тăвас: 1941 çулти февралĕн 5-мĕш тĕлне — 50 процент тата 1941 çулти мартăн 15-мĕш тĕлне — 50 процент.

6. Ĕçсынни депутачĕсен райсовет исполкомĕсен хуçалăхсене пурне те тата тĕрĕс шута илмелле, культсбор мĕн чухлĕ тӳлемеллине тĕрĕс шутласа хумалла тата законпа палăртнă пур льготăсене те тĕрĕс памалла.

Ватăлнипе ĕçлейми пулнă çынсен хуçалăхĕсене культсбор тӳлеттерессинчен хăтарас ĕçе ялсовет исполкомĕсем тăратнă списоксем тăрăх ĕçсынни депутачĕсен райсовет исполкомĕсем йышăннипе туса пымалла.

Чăваш АССР Центральный Исполнительный Комитечĕпе Совнаркомĕ 1938 çулти февралĕн 7-мĕшĕнче тата Чăваш АССР Совнаркомĕ 1939 çулти декабрĕн 13-мĕшĕнче «Чăваш АСС Республикинчи ялсенче пурăнмалли çурт-йĕрсен тата культурăпа йăла строительстви валли укçа-тенкĕ пухассине ирттересси çинчен» йышăннă постановленисем хăйсен вăйне çухатнă тесе шутлас.

Чăваш АССР Совнаркомĕн Председателĕ А. СОМОВ.

Чăваш АССР Совнарком Ĕçĕсен Управляющийĕ Г. ИВАНОВ.

Шупашкар хули.
1940 çулти декабрĕн 31-мĕш.

Редакцирен: январĕн 5-мĕшĕнчи номерте тĕрĕсмар куçарнă вырăнсем пулнă пирки, çак постановленине паян тепĕр хут пичетлесе кăларатпăр.

* * *

Вулав çурчĕсен ĕçĕ аванланать

Елчĕк районĕнче вулав çурчĕсен, библиотекăсен, колхоз клубĕсен хисепĕ çулленех ӳссе пырать, вĕсен ĕçĕ те аванланчĕ.

Федякино ялĕнчи интеллигенци чĕнсе каланине сӳтсе-явнă хыççăн, вулав çурчĕсем хăйсен ĕçĕсене чылай урăхлатса çĕнетрĕç. Сăрьелĕнчи, Патрекелĕнчи тата Янтиковăри вулав çурчĕсем лайăх ĕçлесе пыма тытăнчĕç.

Патрекелĕнчи клуб заведующийĕ пулса Петров комсомолец ĕçлет. Клуб умĕнче кружоксем организациленĕ. Çар ĕçне вĕрентес ĕçре те клуб пысăк пулăшу парать.

Сăрьелĕнчи вулав çуртне (заведующийĕ Сабирьзянов) клуб совечĕ уйрăмăнах пысăк пулăшу парать. Советра 13 çын активлăн хутшăнса ĕçлеççĕ. Вĕсем пулăшнипе хутла пĕлменнисене пурĕ 82 çын вĕрентме тытăннă.

Вулав çурчĕ çумĕнче лекторсен группи организациленĕ, унта 5 çын тăраççĕ. Вĕсем колхозниксене яланах лекцисем вуласа параççĕ.

Библиотекăра 565 кĕнеке. Юлашки вăхăтра кĕнекесем вулакансен хисепĕ 125 çынна çитрĕ.

Çавăн пекех, Янтиковăри вулав çурчĕ те лайăх ĕçлесе пыма тытăнчĕ. Вулав çурчĕн заведующийĕ Ахматов хăйĕн ĕçне юратса туса пырать. Вăл колхозниксемпе таччăн çыхăнса ĕçлет.

Çак вулав çурчĕсене ялсоветсемпе колхоз правленисем кирлĕ пек пулăшса пыраççĕ, вулав çурчĕсем кăçал Пĕтĕм Союзри ялхуçалăх выставкин участникĕсем пулассишĕн кĕрешеççĕ.

И. ЕРМАКОВ.

1940 çулти IV-мĕш кварталта вăрман хатĕрлес тата турттарас плана мĕнле тултарнине кăтартакан

СВОДКА

(процентпа)

Вăрманпромхозсем	Вăрман хатĕрлесси		Вăрман турттарасси	
	IV-мĕш кварталти плана	Декабрьти плана	VI-мĕш кварталти плана	Декабрьти плана
Çĕмĕрле	103,2	91,6	80,2	79,8
Вăрнар	94,6	70,3	123,6	126,3
Йĕпреç	88,4	81,7	134,0	107,1
Киря	80,9	120,7	84,0	67,9
Улатăр	**125,4**	**122,2**	**210,9**	**152,7**
Шăмăршă	121,8	73,5	129,6	175,7
Алтышевăри вăрман завочĕ	91,6	60,8	234,8	74,0
Пĕтĕмпе	102,5	90,9	124,0	107,6

* * *

Вăрман промышленноçĕнчи инженерсемпе техниксен рольне çĕклемелле

Производствăри пысăк культурăшăн, пĕтĕм ĕçе вăхăтра туса пырассишĕн тата технологиллĕ режимсене пăхăнса пырассишĕн кулленех кĕрешсе пымасан, промышленноçа большевикла ертсе пыма май çук. Паллах, çак пархатарлă ĕçе инженерно-технически работниксен пуçарса пымалла, вĕсен производство культурине хăпартассишĕн, технологиллĕ дисциплинăна çирĕплетессишĕн çине тăрса ĕçлемелле.

Ĕçре кивĕ, авалхи меслетсем пурри тата технологиллĕ процесс хăй тĕллĕн пулса пыни вăрман промышленноçĕн ĕçне чылай чăрмантарса пыраççĕ. Сăмахран, лесосексене тĕплĕн хатĕрлесе çитермен пирки тракторсен вăйĕпе вăрман турттармалли çулталăкри плана Чăваш АССР Наркомлесĕ тăрăх пĕтĕмпе те 46 процент кăна тултарнă. Нумай чухне рационализациленĕ инструментсем ахаль выртаççĕ. Вăрман касса хатĕрлес тата турттарас ĕçе бригадăсем тăрăх тăвасси халĕ те пурнăçа кĕрсе пымасть. Ку ĕнтĕ Наркомлес аппаратĕнчи тата вырăнти предприятисенчи инженерно-технически работниксем çителĕксĕр ĕçленине кăтартса парать.

Инженерсемпе техниксем вăрман промышленноçĕнчи çĕнĕ техникăна вĕренсе алла илес, ăна аталантарса пырас ĕçе пуçаракансем пулмалла. Техника çине тӳнтерле пăхни, принципсăрлăх вăрман работникĕсен йăлинче пулмалла мар. Чăн та, нумай инженерсем тата техниксем производствăра большевикла йĕркелĕх тăвассишĕн активлăн кĕрешеççĕ. Вĕсем стахановецсен паха опычĕсене çийĕнчех пурнăçа кĕртсе пыраççĕ. Çĕмĕрлери, Чарклăри, Соловьевкăри тата Кирери автоçулсенче, Йĕпреçри леспромхозра ĕçе рационализацилес тĕлĕшпе пысăк ĕçсем туса ирттернĕ. Çапах та вăрман промышленноçĕнчи инженерсемпе техниксен производствăри ролĕ çулĕ вырăнта тăрать тесе калама май çук.

Нумай чухне специалистсене ĕçе тĕрĕс вырнаçтарса тухмаççĕ. Пирĕн чылай чаплă специалистсем канцелярисенче, аппаратра лараççĕ. Сăмах майĕн çакна каласа хăвармалла: хăшпĕр специалистсем канцеляринче, аппаратра ĕçлессине ытларах кăмăллаççĕ, вĕсем унта лекме туртăнаççĕ. Унсăр пуçне лесосексенче ĕç вăйне тĕрĕс организацилес, унта ĕç тухăçлăхне хăпартса пырас вырăнне уйрăм техноруксем тата специалистсем конторăсенче ларса хаклă вăхăта нумай сая яраççĕ. Вăрнар леспромхозĕнче ĕç тухăçлăхĕ çирĕплетнĕ нормăсенчен пĕчĕкрех пулни те пĕтĕмпех çавăнтан килет ĕнтĕ.

Мастерăн производствăри рольне çĕклемелле. Вăрман касса хатĕрлес тĕлĕшпе пĕтĕм ĕçе вăл туса пырать. Мастерсене воспитани парасси, вĕсен квалификацине ӳстересси пит те кирлĕ ĕç пулса тăрать. Плана хисеп енчен те, пахалăх енчен те ăнăçлăн тултарса пырасси—мастерсенчен килет. Акă мĕншĕн ĕнтĕ мастерсен ĕçĕ çине, вĕсен участокĕсем çине ытларах çаврăнса пăхмалла.

Пĕтĕм çĕршыв Ленин—Сталин партийĕн Пĕтĕм Союзри XVIII конференцине чаплă çĕнтерӳсем тунипе кĕтсе илме хатĕрленет. Пирĕн умра пит те ответлă задачăсем тăраççĕ. Чăваш АССР вăрман промышленноçĕ çаплипех юлса пырать-ха. Эпир текех кая юлса пыма пултараймастпăр.

Пирĕн социализмлă çĕршыв кунсерен ӳссе, чечекленсе тата тĕрекленсе пырать. Строительство ĕçĕ пысăкланнăçемĕн пысăкланать. Çĕршыв валли пирĕн паха вăрман хатĕрлесе памалла тата ăна халăх хуçалăхĕн ыйтăвĕсене пĕтĕмпех тивĕçтермеллĕх тăратмалла.

Чăваш АССР вăрман промышленноçĕ хальхинчен темиçе хут лайăхрах ĕçлеме пултарать, ĕçлемелле те. Пĕрремĕш квартал кăçалхи çулăн ăнăçлăхне татса парать, çак кварталта хамăр кая юлса пынине яланлăхах пĕтермелле. Ана валли инженерсемпе техниксен рольне çĕклени, стахановла движенине тата социализмлă ăмăртăва анлăн сарса пыни кирлĕ.

ДУБОВ,
ЧАССР Вăрман промышленноçĕн Халăх Комиссарĕ.

* * *

Хутла вĕрентеççĕ

ОКТЯБРЬСКОЕ. Кудемер ялсоветĕнче хутла пĕлменнисене 40 çынна тата ахал пĕлекенсене 65 çынна вĕрентме тытăннă. Вĕсене вĕрентме туллимар вăтам шкулти учительсене тата аслă классенче вĕренекенсене çирĕплетнĕ. Хутла пĕлменнисене С. Данилов, Б. Мясников, М. Павлова юлташсем тăрăшса вĕрентеççĕ.

П. Козловский.

Шăхасан ялсоветĕнче хутла пĕлменнисене вĕрентме тытăнчĕç. Занятисене 26 çын çӳреççĕ.

А. Соловьева учительница хутла пĕлменнисене тăрăшса вĕрентет. Вăл пурĕ 0 заняти ирттернĕ. **А. АНТОНОВ.**

1941 çулта ялсенче культсбор укçи пухасси çинчен

Чăваш республикинчи финанс оргăнĕсем 1941 çулти январĕн 1-мĕшĕнчен пуçласа ялсенче 1941 çулти культсбор укçи пухас ĕçе ирттереççĕ. Налог тӳлекенсен списокĕсене тĕрĕслес, ялсенче культсбор укçи шутласа хурас тата тӳлев извещенийĕсене алла парас ĕçсене 1941 çулти январĕн 15-мĕш тĕлне пур çĕрте те туса çитермелле.

Иртнĕ çулти практика çакна кăтартса пачĕ: 1940 çулта ялсенче культсбор укçи пухас ĕçе ирттернĕ çĕрте районсен финанс пайĕсенчен нумайĕшĕсем пысăк çитменлĕхсемпе йăнăшсем тунă. Çĕмĕрле тата Ишлей районĕсенчи хăшпĕр налог агенчĕсем налог тӳлекенсен списокĕсене тĕрĕслессине ялсоветсен хуçалăх кĕнекисем çине çырни тăрăх кăна, çурт хуçисенчен е çемьери ӳссе çитнĕ çынсенчен ыйтса пĕлмесĕрех ирттернĕ, Канаш тата Калининский районĕсенче вара çак ĕçе ирттернĕ чухне налог инспекторĕсем чен контроль те, тĕрĕслӳ те пулман. Çакна пула культсбор укçи шутласа хунă чухне налог агенчĕсем арифметикăллă йăнăшсем тунă, культсбор укçине тĕрĕс мар шутласа хунă тата закон тăрăх тивекен льготăсене хăшпĕр çынсене тĕрĕс мар панă тата ыт.

Тӳлев извещенийĕсене граждансен пĕрлехи пухăвĕнче мар, килĕрен çӳресе парса тухнă. Вăрмар районĕнче тӳлев извещенийĕсене ялсоветсен исполнителĕсем урлă парса тухнă, çавна пула культсбор укçине срокчен пухассине организацилемен.

Культсбор укçи шутласа хурас тата льготăсем парас ĕçре Канаш, Куславкка тата ытти районсенче те нумай çитменлĕхсем тунă. Ĕçсынни депутачĕсен районсенчи Совечĕсен исполкомĕсем, сăмахран, Çĕмĕрле тата Вăрмар райсовет исполкомĕсем, ватăлса ĕçлейми пулнă колхозниксемпе единоличник хуçалăхĕсен списокĕсене кая юлса çирĕплетнĕ, çакна пула çавăн пек хуçалăхсене льготăсем вăхăтра паман.

1941 çулта ялсенче культсбор укçине пухас ĕçе ирттернĕ чухне налог инспекторĕсемпе агентсен уйрăмăнах 1940 çулти йăнăшсене пачах тумалла мар. Культсбор укçи пухассине закон кăтартса панă тăрăх ирттермелле.

Налог тӳлекенсен списокĕсене налог агенчĕсен ялсоветсен хуçалăх кĕнекисем çине çырни тăрăх, анчах та хуçалăх кĕнекисем çине çырнине обязательнăй йĕркепех çурт хуçисенчен е çемьери ӳссе çитнĕ çынран тĕплĕн ыйтса пĕлни тăрăх тĕрĕслемелле. Çурт хуçисенчен ыйтса пĕлни те тĕрĕс сведенисем илме май памасан, вара налог агенчĕсен çав сведенисене плательщиксен хуçалăхĕсене кайса хăйсен тĕрĕслемелле.

Районри ертсе пыракан оргăнсен налог тӳлекенсен списокĕсене тĕрĕслес ĕçе тытăниччен культсбор çинчен калакан закон, культсбор ирттермелли йĕрке тата ăна тӳлемелли сроксем çинчен халăха тĕплĕн ăнлантарса парассине организацилемелле.

1941 çулта ялсенче культсбор укçи пухассине ирттернĕ чухне льготăсем кама памаллине те лайăххăн пĕлмелле. Льготăсене колхозниксемпе единоличниксен çакăн пек хуçалăхĕсене параççĕ:

Единоличник хуçалăхĕсем, вĕсем культсбор укçи тӳлемелли пĕрремĕш срокчен, урăхла каласан, 1941 çулти февралĕн 15-мĕшчен, колхоза кĕнĕ пулсан, çав хуçалăхсем çине культсбор укçине колхозниксен хуçалăхĕсемпе пĕр пекех хураççĕ;

Колхозниксен хуçалăхĕсем, вĕсенче Совет Союзĕн Геройĕсем, ССР Союзĕн орденĕсемпе наградăланисем е тата хисеплĕ революциллĕ хĕçпăшалпа наградăланисем, ĕç геройĕсем, çавăн пекех вăрçăра инвалида тухнисемпе пĕрремĕшпе иккĕмĕш группăри инвалидсем пур пулсан,—çавăн пек хуçалăхсене культсбор тӳлевĕнчен пĕтĕмĕшпех хăтараççĕ;

Единоличник хуçалăхĕсем, вĕсенче çав çӳлте асăннă çынсем тата хуçалăхра ĕçлеме пултаракан ытти çынсем пур пулсан, çавăн пек хуçалăхсене культсбор укçи шутласа хунинчен 20 процент чухлĕ скидка параççĕ, тата хуçалăхра ĕçлеме пултаракан ытти çынсем çук пулсан, вара 40 процент чухлĕ скидка параççĕ;

Колхозниксен, единоличниксен хуçалăхĕсем, вĕсенче ватăлса çитнипе работник шутĕнчен тухнисем çеç пулсан (арçынсем 1881 çулта е унтан та маларах тата хĕрарăмсем 1886 çулта е унтан маларах çуралнисем) тата хăйсен хуçалăхĕнче ĕçлеме пултаракан урăх пачах çук пулсан, — çавăн пек хуçалăхсене культсбор тӳлессинчен пĕтĕмĕшпех хăтараççĕ. Ватăлса çитнипе ĕçлекен çук хуçалăхсене культсбор укçи тӳлессинчен ялсовет исполкомĕсем тăратнă списоксем тăрăх райсовет исполкомĕсен решенийĕсемпе хăтараççĕ.

Колхозниксемпе единоличниксен хуçалăхĕсем, вĕсен ывăлĕ е çемье пуçлăхĕ Рабочисемпе Хресченсен Хĕрлĕ Çарĕнче, Тинĕс-Çар Флочĕнче тата чикĕри е шалти войскăсенче действительнăй службăра пурăнать пулсан, е тата военнослужащин 8 çулхи таран ачасемпе тăрса юлнă арăмĕсĕр пуçне çемьере урăх никам та ĕçлекен çук пулсан,—çавăн пек хуçалăхсене культсбор укçи тӳлессинчен пĕтĕмĕшпех хăтараççĕ.

Çемьере ĕçлеме пултарайманнисем икĕ çынран ытла пур колхозниксен хуçалăхĕсен культсбор укçи çакăн чухлĕ чакать: ĕçлеме пултарайманнисем виççĕ пулсан—20 процент, тăваттăн пулсан—30 процент тата пиллĕк е унтан та ытларах пулсан—40 процент.

Единоличник хуçалăхĕсенчи ĕçлеме пултарайман çавăн пек çынсем тĕлĕшпе ун пек скидка тумаççĕ, мĕншĕн тесен вĕсем çине культсбор укçине 1940 çулта ялхуçалăх налогĕ мĕн чухлĕ тӳленĕ, çав суммăран ялхуçалăх налогĕ çинчен калакан законăн 22-мĕшпе 25-мĕш статьисем тăрăх хуçалăха паракан льготăсемпе скидкăсене кăларса, процент тăрăх шутласа параççĕ.

Районри финанс пайĕсем, ĕçсынни депутачĕсен районсенчи Совечĕсен исполнительнăй комитечĕсем йышăннă тăрăх, уйрăм колхозниксемпе единоличник хуçалăхĕсене (сăмахран, инкек-синкек курнисене тата ыт. те) культсбор укçи тӳлессинчен е пĕтĕмĕшпех е кăштах хăтарма пултараççĕ.

1941 çулта колхозран тухнă хуçалăхсем культсбор укçине единоличник хуçалăхĕсемпе пĕр пекех тӳлеççĕ.

Рабочисемпе служащисен — колхоз членĕсен хуçалăхĕсенчи тĕп работник 1941 çулти январĕн 1-мĕш тĕлне пĕр çултан кая мар кĕрĕшсе ĕçлет пулсан, çавăн пекех тата хуçалăхри ытти çынсем те, вĕренекенсемпе килхуçи хĕрарăмĕсĕр пуçне, кĕрĕшсе ĕçлеççĕ пулсан,—çавăн пек хуçалăхсене те ялсенчи культсбор укçине тӳлессинчен пĕтĕмĕшпех хăтараççĕ.

Кунсăр пуçне, колхозра тăман рабочисемпе служащисен хуçалăхĕсене те вĕсем ялхуçалăх ĕçĕпе ĕçлеççĕ пулин те, хуçалăхри çынсем çӳлте кăтартнă условисене тивĕçеççĕ пулсан, тата вĕсем усракан выльăх-чĕрлĕх хисепĕ 1941 çулти январĕн 1-мĕшне ялхуçалăх артелĕн уставĕ тăрăх çав районри колхозниксене усрама ирĕк панинчен ытлашши пулмасан,—вĕсене культсбор укçи тӳлеттермеççĕ. Çавăн пек хуçалăхри тĕп работник 1941 çулти январĕн 1-мĕш тĕлне пĕр çултан каярах кĕрĕшсе ĕçлет пулсан, ун пек хуçалăх çине культсбор укçине пĕрлештермен тупăш илекен колхозник хуçалăхĕсем тӳлекен ставка тăрăх хураççĕ.

Колхозра тăман рабочисемпе служащисен хуçалăхĕсене, вĕсем, çӳлте асăннă условисене тивĕçеççĕ пулсан культсбор укçине единоличник хуçалăхĕсемпе пĕртанах тӳлеттереççĕ.

Пенсионерсен хуçалăхĕсене культсбор укçи тӳлессинчен хăтараççĕ, тепĕр чухне, рабочисемпе служащисен хуçалăхĕсем пекех, пенси илсе тăнă вăхăта пăхмасăрах культсбор укçи тӳлеттерме те пултараççĕ.

Вĕренекенсен хуçалăхĕсене, вĕреноччен вĕренме кĕриччен кĕрĕшсе ĕçленипе ĕçлеменнине пăхмасăрах, законăн 18-мĕш статьи тăрăх культсбор укçи тӳлессинчен хăтараççĕ. Тепĕр чухне вĕсене колхозниксене тӳлеттернĕ виçепе, е единоличник хуçалăхĕсемпе пĕр пекех тӳлеттерме пултараççĕ.

Ĕçсынни депутачĕсен районсенчи тата ялсенчи исполнительнăй комитечĕсемпе районри финанс пайĕсен культсбор укçи тӳлекенсене тĕрĕс учета илессине, культсбор укçине тĕрĕс шутласа хурассине, законпа пăхнă льготăсене илме тивĕçлисене пурне те парассине, тӳлевсене кăтартнă срокра пухассине организацилемелле.

В. ПТИЦЫН.

Чăваш АССР Наркомфинĕн налог отделĕн старший инспекторĕ.

Вулав çурчĕсен ĕçне йĕркелетпĕр

ЭЛЕК. Мăн Вылăри вулав çурчĕ хăй ĕçне яланах кирлĕ пек туса пырать. Унăн лайăх йĕркеленĕ библиотека пур. Унта 4200 кĕнеке. Çав кĕнекесене илсе вулакансен шучĕ 700 çын шутланать. Вулав çуртĕнче литература кĕнекисене коллективпа пухăнса вулаççĕ.

Вулав çуртĕнче справка сĕтелĕ ĕçлет. 1940 çулта 1500 справка панă. Справка содержанийĕсем ютçĕршыври пару-тăру, тăван çĕршыври социализм строительствин ыйтăвĕсем т. ыт. те. Справка сĕтелĕн активĕ пысăк. Активра 23 çын, вĕсен шутĕнче учительсем, агрономсем, ялхуçалăх специалисчĕсем т. ыт. те.

Вулав çурчĕн заведующийĕ Тябов юлташ ялти интеллигенципе тачă çыхăнса ĕçлет. Парамонов, Осипова т. ыт. учительсем пулăшнипе ялта агротехника шкулне йĕркеленĕ.

Ефремкасси ялĕнчи вулав çурчĕн заведующийĕ Дмитриева хăйĕн ĕçне çĕнĕлле организацилерĕ. Вулав çурчĕн советне йĕркеленĕ, кашни члена уйрăм ĕçсем панă, çапла туни совет членĕсен ответлăхне хăпартрĕ.

Нумай пулмасть, Шарыпка вулав çурчĕ заведующисĕр ларнă. Халĕ Хĕрлĕ Çартан таврăннă красноармеец Т. Львов вулав çурчĕн заведующинче ĕçлеме пуçларĕ. Вăл ĕçе тытăнсанах 00 тенкĕлĕх çĕнĕ кĕнекесем илчĕ. Вулав çуртĕнче ГСО нормине парас тĕлĕшпе кружок организацилерĕ. Унта 8 çамрăк вĕренет. Вăлах çамрăксене драмкружока явăçтарса, спектакль лартса пачĕ. Çамрăксемпе калаçусем туса ирттернипе çĕнĕрен 4 çамрăка комсомола кĕме хатĕрлерĕ.

Каçсерен хаçатсене коллективлăн вулассине организацилерĕ. Çавăнпа та халь пушă вăхăтсенче вулав çуртне ахалтан та 20—30 çын ытла пухăнаççĕ.

Районра уйрăмăнах Мăн Тукташри вулав çурчĕ çумĕнчи драмкружок вăйлă ĕçлет. Çуллахи вăхăтра мĕнпурĕ колхозниксене 16 хут спектакль лартса панă. Вăл ĕçе вулав çурчĕн заведующийĕ Антонов организацилесе пырать. Районра театрсен смотрĕнче малти вырăна тухассишĕн тăрăшать. Драмкружок çак кунсенче «Çураçу» ятлă спектакль лартса парать.

Кашни вулав çурчĕ хăйĕн ĕçне вăйлатма тăрăшать. Политпросвет работникĕсен иртнĕ канашлăвĕсенче вулав çурчĕсем ялти культурăллă-массăллă ĕçе анлăн сарас майпа Калининский районпа ăмăртăва тухрĕç.

Ф. КАТЕЕВ.

Райçутĕç пайĕн политпросвет инспекторĕ.

Чӗр тирсем хатӗрлесси юлса пырать

СССР Совнаркомӗпе ВКП(б) Центральный Комитечӗ выльӑх-чӗрлӗх ӗрчетессине малалла аталантарса пырас, чӗр тир йышши сырьесен базине ҫирӗплетес, атӑ-пушмак туса кӑларассине, ҫавӑн пекех тата шорнӑй изделисемпе тир-сӑрантан тӑвакан ытти япаласене туса кӑларассине ӳстерес шутпа, 1940 ҫулти апрелӗн 20-мӗшӗнче чӗр тир йышши сырьесене хатӗрлес ӗҫе лайӑхлатмалли мероприятисем ҫинчен уйрӑм постановлени йышӑнчӗҫ.

Ҫак постановлени тӑрӑх, чӗр тир йышши сырьесен заготовкисене иртterес ӗҫре халиччен пулнӑ йӗркене улӑштарса, 1940 ҫултан пуҫласа, чӗр тир йышши сырьесене государствӑна обязательнӑй йӗркепе тӑратмалла тунӑ.

Чӗр тир поставкисене колхозсем хӑйсем ҫумне ҫирӗплетсе панӑ ҫӗр лаптӑкӗнчен, колхозниксемпе единоличниксем—кашни килӗрен тӑратмалла.

Чӗр тирсем атӑ-пушмаксем, колхозсем валли лаша кӳлмелли хатӗрсем, ҫавӑн пекех тир-сӑрантан тӑвакан ытти япаласем тумалли хаклӑ сырьесем пулса тӑраҫҫӗ. Анчах Чӑваш республикинчи заготовка организацисем чӗр тирсем хатӗрлес ӗҫе кирлӗ пек тытӑнман-ха.

«Заготживсырье», потребкоопераци тата заготовкӑсен Наркомачӗн районсенчи уполномоченнӑйӗсем ҫителӗксӗр ӗҫленӗ пирки чӗр тирсем хатӗрлесси кая юлса пырать. Уйрӑмӑнах мӑйракаллӑ шултра выльӑхсен тата сысна тирӗсене хатӗрлес плана ҫителӗксӗр тултарса пыраҫҫӗ. Мӑйракаллӑ шултра выльӑхсен тирне хатӗрлес плана Шӑхасан районӗ 18 процент, Сӗнтӗр—27 процент, Тӑвай—24 процент, Элӗк—32 процент, Чкаловский район — 34 процент кӑна тултарнӑ.

Ҫавӑн пекех сысна тирӗсене хатӗрлес плана та хӑшпӗр районсем ытла та ҫителӗксӗр тултарнӑ. Хӗрлӗ Чутай районӗ 6 процент, Пӑрачкав—9 процент, Шупашкар—9 процент, Шӑмӑршӑ, Ҫӗмӗрле тата Йӗпреҫ районӗсем—12-шер процент кӑна тултарнӑ. Вӗсем пӗтӗм республикӑна чӗр тирсем хатӗрлес ӗҫре чӑрмантарса пыраҫҫӗ.

Чӑвашпотребсоюзӑн заготовкӑсен управленийӗ районсенчи конторӑсене кирлӗ пек ертсе пымасть. Ҫавӑн пекех чӗр тирсем хатӗрлессине районсем мӗнле пурнӑҫласа пынине те пӗлмеҫҫӗ. Кунта Улатӑр, Вӑрнар, Сӗнтӗрвӑрри тата Етӗрне районӗсем 1940 ҫулти плана мӗн чухлӗ тултарни пачах паллӑ мар. Чӑвашпотребсоюз чӗр тирсем хатӗрлесе ҫитерессишӗн тӑрӑшмасть, вырӑнсенче ӗҫ мӗнле пынине те тӗрӗслемест.

Республикӑри «Заготживсырье» контори те ҫителӗксӗр ӗҫлесе пырать, районри заготконторӑсене пулӑшмасть. Районсенчи заготконторӑсенчен Ҫӗрпӳ (директорӗ Семенов), Сӗнтӗр (директорӗ Ефремов), Улатӑр (директорӗ Штукатуров) ытла та начар ӗҫлеҫҫӗ. Вӗсене кирлӗ пек пулӑшу парассишӗн «Заготживсырье» контори пачах тӑрӑшмасть, государство умӗнчи парӑмсене вӑхӑтра парса татассишӗн кирлӗ пек ӗҫлемест.

Ҫавӑн пекех заготовкӑсен Наркомачӗн районсенчи уполномоченнӑйӗсем те хӑйсен ӗҫӗсене тӗплӗн туса пымаҫҫӗ. Вӗсем начар ӗҫлени пирки ӗнтӗ чӗр тирсем хатӗрлесси сӳрӗккӗн пырать. Кая юлса пынине текех чӑтса пурӑнма май ҫук. Ҫитес кунсенче колхозниксемпе единоличниксем хушшинче чӗр тирсем хатӗрлесси ҫинчен ӑнлантару ӗҫне анлӑн сармалла. Государство умӗнчи парӑма тултарассишӗн пӗтӗм вӑя хурса ӗҫлемелле.

Д. МИТЬКОВ.

СССР Заготовкӑсен Наркомачӗн Чӑваш республикинчи уполномоченнӑйӗ.

ӲСӖМ ҪУЛӖ ҪИНЧЕ

Иртнӗ ҫулта пирӗн фабрика хӑйӗн пӗтӗм вӑй-хӑвачӗпе ӗҫлеймерӗ. Материалсем ҫитменни фабрика ӗҫне нумай чӑрмантарса пычӗ. Ноябрӗн иккӗмӗш ҫуруйӑхӗнчен пуҫласа ҫав чӑрмавран хӑтӑлтӑмӑр темелле.

Ноябрӗн пирвайхи ҫур уйӑхӗнче пӗтӗмпе те 440 гармонь туса кӑларнӑ пулсан, иккӗмӗш ҫур уйӑхра 765, декабрь уйӑхӗнче 1560 гармонь туса кӑлартӑмӑр. Ҫӗнӗ ҫулта фабрика хӑйӗн пӗтӗм вӑй-хӑвачӗпе ӗҫлеме пултарать. Кирлӗ материалсем ҫителӗклӗ. Чӑн та, гармонь тума кирлӗ хатӗр йывӑҫ ҫителӗклех мар-ха. Анчах вӑл халлӗхе чӑрмантармасть. Ҫак йывӑҫа 1941 ҫулта ҫителӗклӗн парса тӑрасси ҫинчен Чӑваш АССР Наркомлесӗ распоряжени панӑ.

Ҫакна палӑртса хӑвармалла: фабрикӑн ӗҫне лайӑхлатма ВКП(б) Чӑваш Обкомӗ нумай пулӑшрӗ. Парти Обкомӗ пирӗн фабрика ӗҫне тӗплӗн тишкерсе тухрӗ, унӑн ҫитменлӗхӗсене кӑтартса пачӗ, ӗҫри чӑрмавсене пӗтерме тата фабрикӑна кирлӗ материалсем тупса пама пулӑшрӗ. Халӗ ӗнтӗ малашнехи мӗнпур ӗҫӗн ӑнӑҫлӑхӗ пӗтӗмпех хамӑртан, фабрика коллективӗнчен килет.

ВКП(б) Центральный Комитечӗ партин Пӗтӗм Союзри XVIII конференцине пухасси ҫинчен пӗлтернине фабрика коллективӗ пит те пысӑк хастарлӑхпа кӗтсе илчӗ. Стахановецсемпе ударниксен йышӗ ӳссех пырать, вӗсем хӑйсен квалификацине хӑпартассишӗн ҫине тӑрса ӗҫлеҫҫӗ.

Паянхи куна пирӗн фабрикӑра 84 стахановец, 128 ударник, урӑхла каласан, пирӗн коллективри рабочисенчен 60 процентӗ кунсеренех ӗҫ нормине ытлашшипех тултарса пырать. 67 рабочи стахановла шкулсенче (пӗтӗмпе 7 шкул) вӗренеҫҫӗ, 86 рабочи техминимум зачетне пама хатӗрленеҫҫӗ тата 72 рабочи хӑйсем тӗллӗн вӗренсе производствӑллӑ квалификацине хӑпартса пыраҫҫӗ.

Фабрика коллективӗ производство командирӗсене тата пысӑк квалификациллӗ кадрсене пӑхса ӳстерчӗ. Вӗсем пӗтӗмпе 67 ҫын, вӗсенчен: мастерсем 12, цех начальникӗсем 4, бригадирсем 14, бракерсем 25, отделсен начальникӗсем 2 т. ыт. те. Вӗсем пурте ахаль рабочисем пулнӑ. Сӑмахран, плотник пулса ӗҫленӗ Гурин юлташ халӗ деревообделочнӑй цехӑн начальникӗ, настройщик пулнӑ Иевлев юлташ—мастер.

Халӗ пирӗн мастерсен шкулӗ ӗҫлет. Унта икӗ ҫул хушши вӗренмелле. 1941 ҫулта ҫак шкултан 20 ҫын вӗренсе тухать, паллах, вӗсем производствӑра малта пыракан командирсем пулаҫҫӗ. Мӗншӗн тесен, шкулта вӗсем пирӗн производствӑн пӗтӗм техникине, унӑн технологиллӗ процесне тӗплӗн вӗренсе ҫитеҫҫӗ, вӗренӗве практикӑпа тачӑ ҫыхӑнтарса пыраҫҫӗ.

Ҫапла вара 1941 ҫулта ӑнӑҫлӑн ӗҫлеме кадрсем те ҫителӗклӗ пулаҫҫӗ пирӗн. Кадрсем ҫук пулсан ӗҫлеме хӗнни пуриншӗн те паллӑ. Эпир ӗнтӗ ҫак ыйтӑва татса паратпӑр.

Фабрика ӗҫӗнче ҫитменлӗхсем те сахал мар. Хӑшпӗр рабочисем авалхи ҫӗрӗк шухӑшсенчен тасалса ҫитмен-ха. Вӗсем производство ҫине ҫиелтен пӑхаҫҫӗ. Ҫакӑ вӑл пирӗн фабрикӑра производствӑллӑ агитаци начар пулса пынине кӑтартса парать. Пирӗн агитаторсем хӑйсен ӗҫне производство ӗҫӗпе тачӑ ҫыхӑнтарса пымаҫҫӗ, вӗсем фабрикӑри лайӑх тата начар япаласене курмаҫҫӗ, малта пыракан рабочисен паха опычӗсем ҫинчен большевикла агитацилемеҫҫӗ.

Ӗҫ тухӑҫлӑхне кулленех хӑпартса пыракан рабочисем фабрикӑра сахал мар. Сӑмахран, Лукишина юлташ хӑйӗн пархатарлӑ ӗҫӗпе кайра пыракан рабочисен ҫӗрӗк шухӑшӗсене ҫӗмӗрсе тӑкрӗ. Полировочнӑй отделенинче «нормӑна тултарма май ҫук» текенсем палӑрма пуҫласанах, Лукишина юлташ вӗсен тӗрӗс мар шухӑшне тӑрӑ шыв ҫине кӑларма шут тытрӗ. Вӑл полировочнӑй станок ҫинче ӗҫлеме тытӑнчӗ. Пирвайхи кунах норма тӑрӑх 14 корпус вырӑнне 16 корпус хатӗрлерӗ. Иккӗмӗш кунӗнче 19, виҫҫӗмӗш кунӗнче 20 корпус туса хатӗрлерӗ. Кун хыҫҫӑн ытти полировщицӑсем те кунсеренех 22 корпус туса хатӗрлеме пуҫларӗҫ.

Тепӗр пример. Гармоне юлашки хут ӗнерсе пӑхас ҫӗрте ӗҫлекенсен ответлӑхӗ пысӑк. Вӗсен сасӑсене тӗрӗс уйӑрса илме пӗлмелле. Ана часах вӗренсе ҫитме хӗн. Кунта ӗҫлекенсем фабрикӑри чи пысӑк квалификациллӗ рабочисем. Кунта та хӑшпӗр рабочисем нормӑна тултарма май ҫукки ҫинчен калаҫма пуҫланӑ. Ҫамрӑк настройщица Зимина тата Цветков юлташсем ҫав рабочисен тӗрӗс мар шухӑшне тӑрӑ шыв ҫине кӑларчӗҫ. Зимина юлташ нормӑна кунсерен 130 процента ҫити, Цветков юлташ 160 процента ҫити тултарса пыма пуҫларӗҫ.

Акӑ мӗн патне илсе пырать ӗнтӗ производствӑллӑ пропагандӑна тивӗҫлипе туса пыни. Кадрсем техникӑна вӗренсе алла илсен, технологи дисциплинине пӑхӑнса пырсан, ӗҫӗн пӗтӗм процесне лайӑх пӗлсен кирек мӗнле нормӑна та ытлашшипех тултарма пулать Ӗҫе юратни, уншӑн тӑрӑшни кӑна кирлӗ. Кадрсене вӗрентмелле, вӗсен ӗҫ квалификацине кулленех ӳстерсе пымалла.

Пӗр-ик сӑмах продукци пахалӑхӗ ҫинчен. Юлашки вӑхӑтра фабрика туса кӑларакан продукцин пахалӑхӗ чылаях лайӑхланчӗ. Анчах ҫитменлӗхсем те пур-ха. Гармоньсене экспедицинче 5 кун тытса вырттарнӑ хыҫҫӑн, хӑшпӗр гармоньсен полировки анса ларать. Чӑн та, ун пеккисем нумай мар, пӗр процента яхӑн кӑна пулаҫҫӗ, анчах вӗсем пачах пулмалла мар, вӗсене пирӗн пӗтермелле.

Фабрика коллективӗ ӳсӗм ҫулӗ ҫине тухрӗ. Фабрика ӗҫӗ лайӑхланать. Ку ӗнтӗ пирӗн коллектива питӗ савӑнтарать. Кӑҫал республикӑри малта пыракан предприятисен хисепӗнче пулма мӗн кирлӗ, пирӗн фабрикӑн пурте пур, вӑл малти ретре пулатех.

МОТОРИН,
Улатӑрти гармень фабрикинчи партбюро секретарӗ.

Радиоузел ӗҫне лайӑхлатма тӑрӑшмаҫҫӗ

ИЕПРЕҪ. Районри ӗҫсыннисем радиоузел начар ӗҫлени ҫинчен калаҫнине час-часах илтме пулать. Вӑл чӑн та ҫапла ӗнтӗ. Радиоузел йӗркеллӗ ӗҫлемест. Лини хуҫалӑхӗ ытла та начар. Ҫавӑн пекех приемниксемпе аккумуляторсем те юрӑхсӑр. Радиоузел ҫурчӗ техника енчен килӗшӳсӗр. Аппаратсемпе аккумуляторсем лартма та вырӑн ҫителӗксӗр.

Радио лини юписене 1930 ҫултах лартнӑ. Вӗсене улӑштарман, ҫӗрсе пӗтнӗ. Анчах ҫыхӑну уйрӑмӗ киввисене улӑштарма пӗр ҫӗнӗ юпа та хатӗрлемен.

Ҫак сӑлтавсене пула радиоузел час-часах ӗҫлемесӗр ларать. Иртнӗ ҫулта пӗр уйӑх ытла, вӑл шутран декабрь уйӑхӗнче 10 кун ӗҫлемесӗр ларнӑ.

«Правда», «Красный металлист», «Красный фронтовик», «Заря», «Молния» тата Маркс ячӗпе тӑракан колхозсенче радио пур. Аккумуляторсем ҫук тата радиоприемниксем юсавлӑ мар пирки вӗсем ӗҫлемеҫҫӗ. Радиоузел колхозсене радио итлеме пулӑшассишӗн тӑрӑшмасть. Колхоз председателӗсем те радио ҫине кирлӗ пек ҫаврӑнса пӑхмаҫҫӗ.

«Молния» колхоз радиоприемникне юсама пани икӗ ҫул ҫитет ӗнтӗ. Ана вӑхӑтра юсаттарассишӗн никам та тӑрӑшмасть.

Районри ҫыхӑну уйрӑмӗ те кирлӗ пек ӗҫлемест.

Д. МИХАЙЛОВ.

Ферма заведующийӗ

Нина Васильева ферма заведующийӗ пулса ӗҫлет. Савӑнӑҫлӑн калаҫать вӑл: — вӗренни нумай пулӑшрӗ мана. Халь эпӗ фермӑри ӗҫсене йӑлтах зоотехника кӑтартнӑ пек йӗркелесе пыратӑп. Пӗлменнисене кӗнекесем ҫинче тупса вулатӑп, зоотехниксенчен ыйтса пӗлетӗп, — тет.

Нина Васильева аллинче виҫӗ ферма. Иртнӗ ҫулсенче кунта ҫитменлӗхсем нумай пулнӑ. Витесем япӑх, сивӗ пулнӑ. Ҫакна пула сысна ҫурисем чылай вилнӗ, ӗнесен сӗт тухӑҫӗ пӗчӗккӗ пулнӑ, сурӑхсем те нумаях тупӑш парайман. Нина ӗҫлеме тытӑнсан, ӗҫсем кулленех юсанса пыма пуҫланӑ. Чи малтанах фермӑри выльӑхсене норма тӑрӑх ҫитерме, вӑхӑтра шӑварма, витене таса тытма пуҫланӑ. Кунпа пӗрлех Нина ферма валли выльӑхсем туянас тӗлӗшпе тӑрӑшса ӗҫлет, витесене юсаттарать, апатсене пӗҫерсе тата пӑспа ҫемҫетсе памаллисем тутарать.

Кунта малтанах сысна ферми организациленӗ пулнӑ, унта халь 73 пуҫ. ВКП(б) Центральный Комитечӗпе СССР Халӑх Комиссарӗсен Совечӗ колхозсенче выльӑх-чӗрлӗх ӗрчетес ӗҫе вӑйлатмалли мероприятисем ҫинчен постановлени йышӑннӑ хыҫҫӑн, ӗне фермипе сурӑх ферми организациленӗ. Халь фермӑра кӑҫал сумалли ӗнесем 11 пуҫ шутланаҫҫӗ, нумаях пулмасть 6 сурӑх илнӗ. Ҫакӑн чухлӗ выльӑха 4 ҫын пӑхса тӑрать. Фермӑра ӗҫлекенсем пурте тӑрӑшса ӗҫлеҫҫӗ; Нина пуҫарнипе пурте социализмлӑ ӑмӑртӑва хутшӑннӑ. Кунта ҫӗр тӑрӑх выльӑхсен йышне ӳстермелли плана пурнӑҫланӑ. Фермӑра ӗҫлекенсен умӗнче — выльӑхсен продуктивлӑхне ӳстерес задача тӑрать. Мӗн тупӑха ку тӗлӗшпе? Чи малтанах витесене юсаса ӑшӑ тӑракан тунӑ. Нина Васильева тунӑ рационсем тӑрӑх апат уйӑрса, ӑна актпа ферма ҫумне ҫирӗплетсе панӑ. Утӑ-улӑмсене ферма патне кӳрсе тирпейлӗ пухса, капансем туса лартнӑ.

Халь ӗнтӗ кунта шалти ӗҫ йӗркине пӑхӑнса ӗҫлеме тытӑннӑ. Ирхине ӗҫ 6 сехетре пуҫланать. Чи малтан ӗнесене сӑваҫҫӗ, вара пурне те норма тӑрӑх апат парса тӑраҫҫӗ. Пӗр сехет иртсен шӑвараҫҫӗ те, каллех апат параҫҫӗ. Ӗҫ каҫхине 9 сехетре пӗтет. Выльӑхсене кунне 3 хутчен ӑшӑ шывпа шӑвараҫҫӗ, 3 сехет уҫӑлтараҫҫӗ. Халь ӗнесене кунне икӗ хут ҫеҫ сӑваҫҫӗ, мӗншӗн тесен пурте пекех сӗт парассине нумай чакарнӑ, пӑрулас вӑхӑтсем ҫитеҫҫӗ. Пӑруласан кунне 3 хут сӑваҫҫӗ.

Кунта ҫамрӑк выльӑхсене йышӑнма лайӑх хатӗрленнӗ. Сысна ҫурисем валли ӑшӑ пӳлӗмсем пур. Ҫитес ҫул кашни амаран 16 ҫурӑран кая мар пӑхса ҫитӗнтерес задача лартнӑ.

Нина Васильева ферма заведующийӗ пулса икӗ ҫул ӗҫлет ӗнтӗ. Ҫак хушӑра вӑл фермӑна йӑлтах улӑштарнӑ.

— Ферма тупӑшӗ халичченхинчен нумай ӳсрӗ пулсан та, ҫителӗксӗр-ха. 1940 ҫулта эпир кашни ӗнерен вӑтам шутпа сӗт 1000-шер литр та илеймерӗмӗр. Анчах, илме пулать. Пирӗн ӗнесем начар мар. 1941 ҫулта мӗнле пулсан та 2000 литр сӗт суса илесчӗ. Куна эпир пурнӑҫлатпӑрах, — тет Нина Васильева.

К. ТИМЕРКНЕ.

Октябрьский район.

Агротехникӑна вӗренеҫҫӗ

ҪЕРПУ. «Пионер» колхоз членӗсем 120 ҫын агротехникӑна вӗренеҫҫӗ.

Ялхуҫалӑх техникумӗнчи агрономсемпе студентсем пырса 5 лекци вуласа пачӗҫ. Вӑрлӑхсене яровизацилесси, уяр ҫанталӑкпа кӗрешесси тата ӳсентӑрансен пурнӑҫӗ ҫинчен вуланӑ лекцисене колхозниксем тимлӗн итлерӗҫ.

И. ВАСИЛЬЕВ.

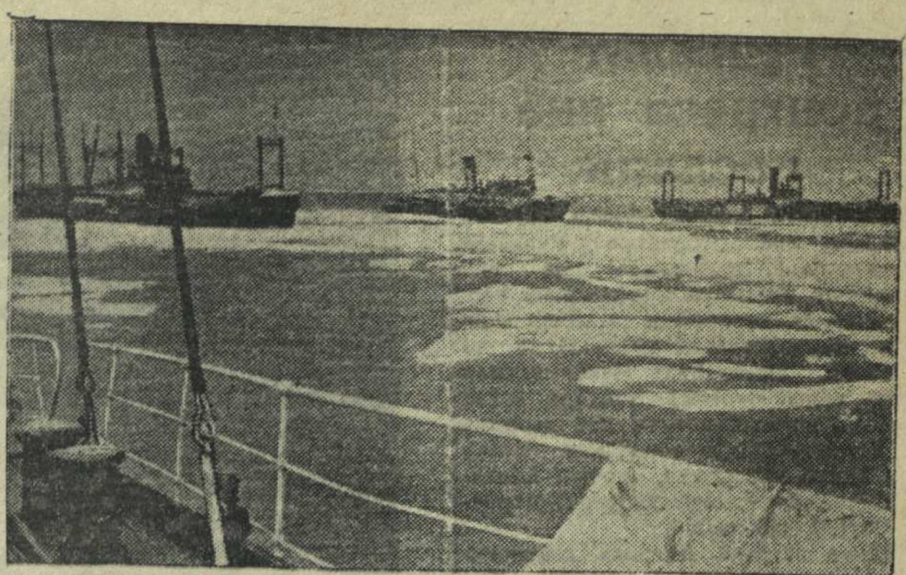

Советлӑ Арктикӑра. **Унерчӗн ҫинче:** суднӑсен караванӗ Лаптевсен тинӗсӗнче (1940 ҫ.).

(Фото ТАСС).

ФЕЛЬЕТОН ВЫРӐННЕ

Кун иртет те, ҫӗр иртет...

Урай варринче тимӗр кӑмака ҫунать. Унпа юнашартарах вӑрӑм тенкел ларать. Ун ҫине ҫынсем ларса тулнӑ. Вӗсем хушшинче ялсовет исполкомӗн председателӗ Евграф Захаров, «Новая жизнь» колхоз председателӗ Фадей Михайлов пур. Калаҫусем ялачхи пекех пӗр майлӑ: иртнӗ базар мӗнле иртни, вӑл базарти таварсен хакӗсем, ҫанталӑк мӗнле тӑни ҫинчен т. ыт. те.

Кун пек ҫӗре чи малтан наянсем пухӑнаҫҫӗ. Нумай калаҫаҫҫӗ вӗсем, юлашкинчен шӑп пулаҫҫӗ. Ҫакӑн пек чухне вара «пине ҫитрӗ пулмалла», теҫҫӗ. Юлашкинчен каллех пӗри урӑх «шӳтсене» туртса кӑларса, калаҫма тытӑнать.

Ун пек сӑмахсене «Новая жизнь» колхоз председателӗ Михайлов юлташ уйрӑмах шухӑша кайса итлесе ларать. Калаҫусенче колхоз хуҫалӑхне тивекен ыйтусем килсе тухсан, вӑл вӗсене сиййӗнчех: «ун ҫинчен кунта мар, пухура калаҫмалла, халь эпир пухура мар», тесе урӑх ыйтусем ҫине е вӑл сӑмахсене ытларах «кулӑшлатса» урӑх ҫӗрелле пӑрса ярать.

Кайрантарах ку канцелярине ҫынсем татах та йышлӑн пырса тулчӗҫ.

Вӗсен ыран шкул валли вутӑ турттарма каймалла. Сӑмах, малтанхи пекех, «пине ҫитрӗ». Вӑл «пин» хыҫҫӑн сӑмах ҫуна, йӗнерчӗк, тилхепе, йӗвен тата лаша кӳлмелли ҫавнашкал ытти хатӗрсем ҫинчен тапранчӗ. Ӑна алӑк патӗнче тӑракан хӗрарӑмсем пуҫларӗҫ.

— Фадей, пире вутӑ патне каймалла, тесе пырса каларӗҫ. Пире ҫуна кирлӗччӗ, таҫтан тупас ӑна. Унсӑр эпир вутӑ турттарма каяймастпӑр.

— Ҫунашкапа кайӑр!

— Кулса мар, Фадей, вӑл ҫунасене сутӑн илесси е хамӑр тытса тӑвасси ҫинчен нумайранпа калаҫатпӑр. Пирӗн йӑлтах кулӑпа юлать.

— Вӑл ҫуни пулӗ-ха,—илтӗнчӗ тепӗр сасӑ кӑмака хыҫӗнчен,—чӗлпӗр таҫтан тупасчӗ.

— Чӗлпӗр мӗн, ӑна часах тытса тума пулать, сӳсрен яврӑн-тӑк, пулчӗ те вӑл. Манӑн акӑ тилхепе ҫук-ха, темӗн тумалла.

— Акӑ ку тата тӗлӗнтерет. Тилхепе мӗн вӑл, манӑн акӑ ӗнерчӗк ҫӗмрӗк. Юсаттармалла ҫав йӗнерчӗксене Фадей, юхӑнса пӗтрӗҫ.

— Пӗтрӗҫ тесе, манӑн мӗн, мастерской уҫмалла-и мӗн?

— Тепӗр чухне вӑл та кирлӗ пулать, чармасть.

Колхозра тӳрӗ ӗҫлекенсем, колхоз хуҫалӑхӗшӗн тӑрӑшакансем паха сӗнӳсем кӑларса тӑратаҫҫӗ. Анчах ҫак сӗнӳсене пӗрлештерессишӗн, вӗсене ӗҫе кӗртсе пырассишӗн тӑрӑшмаҫҫӗ, ҫавнашкалах колхозниксен пуҫарулӑхне палӑртса пымаҫҫӗ, вӗсене организацилемеҫҫӗ. Вӗсен паха шухӑшӗсене наянсем сӳрӗлтерсе пыраҫҫӗ. Акӑ вара вӑл ӑҫта илсе тухать: ҫурҫӗр ҫитрӗ пулӗ-и ун чухне е иртрӗ, канцеляринчен малтанах пырса ларнӑ ҫынсенчен пӗри, унтан тепри йӑпшӑнса тухса кайма пуҫларӗҫ. Вӗсем унтан колхоз витисем тата сарайӗсем патне пычӗҫ, хул айӗсене йӗвен, тилхепе хӗстерсе тухрӗҫ. Ку ҫынсем вӑл йӗвенсене, чӗлпӗрсене тата йӗнерчӗксене ялсовет канцелярийӗн кӑмаки тӑрне пырса тултарчӗҫ.

— Итле, Агриппина Скворцова, кунта йӗвенсем, тилхепесем пытарни ҫинчен никама та ан кала эс. Пирӗн ыран вӑрмана каймалла, вӗсене пытарса хӑвармасан, вӑрмантан тӑрса юлатпӑр.

— Э, маншӑн пулсан...

Ирхине 4—5 сехетре вӑрмана кайма лашасем кӳлме тытӑнчӗҫ. Пӗри вите патне чупса пырать, тепри колхоз килкартине пырса кӗрет, виҫҫӗмӗшӗ сарай йӗри-тавра кускалать. Вӗсем лаша кӳлмелли хатӗрсем шыраҫҫӗ.

Урамра ҫынсем анат-тӑвӑн кумса ҫӳреме пуҫларӗҫ. Ҫакӑн чухне малтан йӗвенсене , йӗнерчӗксене «ямӑтланӑ» ҫынсем хӑйсен килӗсенчен лашасем кӳлсе тухса, вутӑ турттарма вӑрманалла тухса вӗҫтерчӗҫ.

— Эй, кайрӑмӑр эпир. Айтӑр часрах!

— Э, эсир, кахалсем, пирӗн тилхепесене илнӗ те...

* * *

Кӑвак ҫутӑ килесси те инҫе-ха. Колхоз канцелярине каллех ҫынсем пухӑнма пуҫларӗҫ. Малтан колхоз председателӗ Михайлов хӑй ҫитрӗ.

Урай варринчи тимӗр кӑмакапа хутса ячӗҫ, вӑл кӗшлетсе ҫунма пуҫларӗ. Унпа юнашартарах ларакан тенкел ҫинче ҫынсем туллиех. Калаҫусем, яланхи пекех, пӗр майлӑрахах пуҫланчӗҫ. Вӑл калаҫусем, юлашкинчен, каллех колхозри хуҫалӑх ыйтӑвӗсем ҫине куҫма хӑтланчӗҫ, анчах «шӳт тума» юратакансем калаҫӑва каллех хӑйсем майлӑ ҫаврӑнса ячӗҫ.

«Новая жизнь» колхозра (Уйкас Юнтапа ялӗ, Калининский р.) яланах ир пулать те каҫ пулать. Канцеляринчен халӑх таталма пӗлмест. Вӗсем унта ирхине 6—7 сехетре пухӑнаҫҫӗ те, ҫӗрле 11—12 е ҫурҫӗр иртсен 1—2 сехетре тин саланаҫҫӗ.

Колхозра тӳрӗ ӗҫлекен, колхозри тирпейлӗхшӗн чӗрипе ҫунакан ҫынсем темӗн чухлех. Вӗсен шухӑш-кӑмӑлӗсене, пуҫарулӑхӗсене пӗрлештерсе, ертсе пырасси кӑна кирлӗ. Ун чухне вара ҫавӑн пек япаласем пачах пӗтӗҫ. Ӑнланма вӑхӑт ӗнтӗ ҫакна колхоз руководствин.

ИВ. МОСЕЕВ.

ЗООТЕХНИКА КӖТЕССИ

Ӗнесене сӑвасси

Иртнӗ ҫулсенче пирӗн республикӑри колхозсен сӗт-ҫу фермисенче ӗнесенчен ҫулталӑк хушшинче сӗт сахал суса илни выльӑхсем валли апат сахал хатӗрленинчен, выльӑхсене начар пӑхса усранинчен тата апатсене тирпейсӗр тыткаланинчен килнӗ.

Ӗнесен продуктивлӑхне ӳстерни халӑх хуҫалӑхӗнче пысӑк вырӑн йышӑнса тӑрать, вӑл ӗҫсыннисене сӗт-ҫу продуктисене ытларах парса тӑма, выльӑх-чӗрлӗх ӗрчетес ӗҫри работниксен ӗҫ тухӑҫне ӳстерме тата фермӑсенчен пысӑк тупӑш илме май парать.

Малта пыракан, Тельман ячӗпе тӑракан колхозри сӗт-ҫу ферми 1933 ҫулта ӗнесенчен сӗт сахал, вӑтам шутпа ҫулталӑк хушшинче кашни ӗнерен 1288 килограмм кӑна суса илнӗ. Ӗнесенчен сӗт суса илессине ӳстерес тӗлӗшпе ҫине тӑрса ӗҫленине пула, ферма 1937 ҫулта кашни ӗнерен 4202 килограмм сӗт суса илнӗ.

1933 ҫулта пӗр доярка 12 ӗне суса ҫулталӑк хушшинче 15456 килограмм сӗт илнӗ пулсан, 1937 ҫулта пӗр доярка 7 ӗне суса 29414 килограмм сӗт илнӗ. Ҫапла вара ӗнесем сӑвас тӗлӗшпе ӗҫ тухӑҫлӑхӗ 90 процент ӳснӗ.

Тельман ячӗпе тӑракан колхозри сӗт-ҫу ферминче ӗнесенчен сӗт суса илесси ӳсни колхозӑн тупӑшне ӳстерчӗ. 1933 ҫулта колхоз пурӗ 386 пин тенкӗ, вӑл шутран фермӑран 48,5 пин тенкӗ, 1937 ҫулта—894,5 пин тенкӗ, вӑл шутран фермӑран 482 пин тенкӗ тупӑш илнӗ.

Ӗнесенчен сӗт суса илессине тата ӗҫ тухӑҫлӑхне ӳстерни колхозниксене ӗҫкунӗсем тӑрӑх тивекен тупӑша хӑпартать.

Чӑваш республикинче сӗт-ҫу фермисен выльӑх апачӗн базине ҫирӗплетни фермӑри выльӑхсен продуктивлӑхне, ӗнесенчен сӗт антарассине хӑпартма пулӑшать. Вӑрнар районӗнчи Сталин ячӗпе тӑракан орденлӑ колхоз 1940 ҫулта вӑтам шутпа кашни гектартан 180 пӑт тӗштырӑ, 1300 центнер выльӑх кӑшманӗ пуҫтарса кӗнӗ. Колхоз кӑҫал кашни ӗнерен 4 пин литр сӗт суса илес задача лартать. Чӑваш республикинчи ытти нумай колхозсем те кӑҫал сӗт-ҫу продукцине ик-виҫ хут ӳстерме палӑртаҫҫӗ.

Малта пыракан колхозсен, Пӗтӗм Союзри ялхуҫалӑх выставкин участникӗсен опычӗсем ҫакна кӑтартса пачӗҫ: ӗнесенчен сӗт суса илессине ӳстерес тесен вӗсене тӗрӗс тӑрантарса усрамалла, кашни ӗнен хӑйне майлӑ уйрӑмлӑхне шута илмелле.

Пӑрулас умӗн сӗт сума пӑрахтарнӑ вӑхӑтра ӗнесене самӑртасси. Чӑваш республикин условийӗсенче ҫак мероприяти ҫине питех ҫаврӑнса пӑхман. Ҫуркунне ҫитнӗ тӗле ӗнесем начар, ырхан пулнӑ. Ҫакӑн пек ӗнесен, хӗл вӑхӑтӗнче начарланса ырханланнӑ ӗнесен, Чӑвашсен ялхуҫалӑх институчӗн кафедрин опычӗсем тӑрӑх, ҫуркунне кӗтӳре ҫӳресе тӑраннӑ апатран 75 процентчӗ сӗт пулнӑ ҫӗре мар, самӑрӑлнӑ ҫӗре кайнӑ. Хӗл вӑхӑтӗнче те ҫавӑн пекех, тӗштырӑ апачӗ начар ӗнесен ӳчӗ хутшӑннӑ ҫӗре каять.

Ҫапла вара выльӑхсем начар пулнипе выльӑх апачӗ ытларах пӗтет, ҫав вӑхӑтрах сӗт сахал пулать. Ӗнесене ҫулталӑкӗпех вӑтам самӑрлӑхлӑ тытса усрасси вӗсенчен сӗт суса илес ҫӗрте пысӑк вырӑн йышӑнса тӑрать.

Пӑрулас умӗн ӗнесем уйрӑмах самӑр пулмалла. Ҫавна май, чи малтанах вӗсене пӑрулас умӗн 50—70 кун маларах сума пӑрахтарас пулать. Ҫакӑнпа пӗрлех вӗсене яланхи нормӑран 50—80 процент ӳстерсе тултармалла.

И. С. Попов профессор туса хатӗрленӗ нормӑсем тӑрӑх, ӗнесене пӑрулас умӗн сӗт сума пӑрахтарнӑ вӑхӑтра ӗнесен чӗрӗ виҫи 10—15 процент хутшӑнмалла туса тӑрантарма кирлӗ Ӗнесене пӑрулама лайӑх хатӗрлени тата вӗсене самӑртни ҫитес вӑхӑтра ӗнесенчен сӗт суса илессине 30—40 процент ӳстерме, ҫавӑн пекех сывӑ та ҫирӗп пӑрусем илме пулӑшать.

Сӗт сума пӑрахтарнӑ вӑхӑтра ӗнесене тӑрантарас ӗҫре выльӑх апачӗн рационӗн составӗ пысӑк вырӑн йышӑнса тӑрать. Рационта 4—10 килограмм хисеппе паха утӑ пулмалла. Сӗтеклӗ апатсенчен—выльӑх кӑшманне талӑкра 5—10 килограмм памалла. Сӗт сума пӑрахтарнӑ вӑхӑтӑн малтанхи ҫурма пайӗнче ӗнесене паха силоспа тӑрантарсан аван. Концентратсене кунне 2 килограмран пуҫласа 4 килограма ҫити памалла. Викӑна, пӑрҫа улӑмне 1—1,5 килограмран мала пама юрамасть. Вӗсене ытлашши нумай панипе ӗнесен хырӑмӗ кӳпет. Ӗнесем пӑрулас умӗн, вӗсене пӑрҫа йышши культурӑсен ҫӑнӑхне пачах пама юрамасть. Пӗтӗ ӗнесене сума пӑрахтарсан, малтанхи вунӑкунлӑхсенче концентратсене пысӑк хисепе илсе тӑрантармалла, апат парассине тӑваттӑмӗш вунӑкунлӑха ҫитиччен ӳстермелле, пӑрулас умӗн, юлашки вунӑкунлӑхра концентратсем парассине пӗр килограма ҫити чакармалла. Пахалӑхлӑ утӑ пур чухне ӗнесем пӑрулас умӗн, вӗсене сӗтеклӗ апатсем тата концентратсем пама чарӑнмалла.

Ӗнесене сӗт сутарма пӑрахтарнӑ вӑхӑтра концентратсемпе тӑрантармалли примерлӑ норма ҫакӑн пек пулать. Малтанхи вунӑкунлӑхра кашни талӑкра концентратсем 1—2 килограмм, иккӗмӗш вунӑкунлӑхра—2—3 килограмм, виҫҫӗмӗш вунӑкунлӑхра—3—4 килограмм, тӑваттӑмӗш вунӑкунлӑхра — 4—5 килограмм, пиллӗкмӗш вунӑкунлӑхра 3—2 килограмм, улттӑмӗш вунӑкунлӑхра 2—1 килограмм памалла.

Чӑваш республикин условийӗсенче концентратсемпе утӑ ӗнесене ҫителӗклӗ таран белок хатӗрлеме пулӑшмалла, кашни ӗне пуҫне выльӑх апачӗн кашни единицинче 83—85 грамм белок пулма кирлӗ.

Сӗт сума пӑрахтарнӑ ӗнесен хӑйсен организмӗнче минераллӑ япаласен запасне хатӗрлемелле. Ҫавна май, кашни талӑкра ӗнесене 80—100-шер грамм минераллӑ япаласем памалла. Вӗсене минераллӑ япаласене: поваренннӑй тӑвара, шур тӑма, ҫунтарнӑ тӑма пӗр пек хисеппе илсе ытти апатсемпе хутӑштарса параҫҫӗ. Йывӑҫ кӑмрӑкне (хурӑн аванрах) вӗтетсе кунне 30—40 грамм пани усӑллӑ. Пӗтӗ ӗнесене пӗр кун хушшинче 2—3 хутчен ӑшӑ шывпа шӑварас пулать.

Сӗт сума пӑрахтарнӑ ӗнесене хӑйсене те, ҫавӑн пекех вӗсене усракан витесене те тӑтӑшах тасатса тӑмалла, ӗнесен айне таса улӑм сармалла. Ӗнесене кунсеренех 2—3 сехет хушши уҫӑ сывлӑшра уҫӑлтармалла. Анчах вӗсене пурне те пӗр вӑхӑтра ушкӑнпа мар, уйрӑммӑн уҫӑлтарас пулать. Пӑрлӑ тата вӑйлӑ ҫил, сивӗ вӑхӑтра уҫӑлтарма кӑларма кирлӗ мар. Ҫавӑн пекех пӗтӗ ӗнесене шӑннӑ апатпа тӑрантарма юрамасть.

Пӑруланӑ хыҫҫӑн малтанхи кунсенче ӗнене пӑрулама ятарласа уйӑрнӑ пӳлӗмре усрамалла, уйрӑмӑнах лайӑх пӑхмалла. Чи лайӑх утӑпа тата сӗлӗ ҫӑнӑхӗпе болтушка туса тӑрантармалла. Ӗнесем, пӑруланӑ хыҫҫӑн 10—12 кун хушшинче, майӗпен сӗт суса илнӗ май, тулли рацион ҫине куҫса ҫитмелле. Пӑрулани сехет ҫурӑ иртсен кӑна ӗнене апат пама юрать. Ӗне ҫиллӗ мӗнле пулнине кура ӑна кунне 4—6 хут сумалла.

Ӗнесене сӑвас вӑхӑт пӑруланӑ хыҫҫӑн, 10—14 кун иртсен пуҫланать. Ҫав вӑхӑтран тытӑнса концентрат тата сӗтеклӗ апатсене ӳстерсе пама пуҫӑнаҫҫӗ. Ӗне сӗт парассине хӑпартса пынине тӗплӗн сӑнамалла. Апата ӳстерсе панӑ хыҫҫӑн, ӗне ытларах сӗт парать пулсан, вара рациона каллех ӳстереҫҫӗ. Ҫак ӗҫе ӗне сӗт парассине мен таран ӳстерсе пыма пултарнӑ таран, вунӑ кун хушши туса пыраҫҫӗ.

Фермӑсенчи стахановецсем ӗне мӗнле пулнине, апата мӗнле ҫинине сӑнанӑ май, апат ӳстерсе панипе мар, рацион составне улӑштарнипе тата апатсене тӑрантарма хатӗрленипе, ҫавӑн пекех уҫӑлтарса ҫӳрессине кирлӗ пек йӗркеленипе сӗт суса илессине хӑпартса пыраҫҫӗ. Доярка-стахановецсем хӑйсем ҫумне ҫирӗплетнӗ ӗнесен уйрӑмлӑхӗсене, йӑлисене вӗренеҫҫӗ, кашни ӗнене уйрӑммӑн пӑхаҫҫӗ.

Фермӑсенче ӗҫлекенсен умӗнче тӑракан задача—стахановецсен, Пӗтӗм Союзри ялхуҫалӑх выставкин участникӗсен паха опычӗсемпе паллашасси тата ҫав опытсемпе практикӑллӑ ӗҫре усӑ курасси. Стахановецсем ӗнесене тӑрантармалли апата малтан тӗплӗн хатӗрлеҫҫӗ: тӗштырӑсене авӑртса ҫӑнӑх тӑваҫҫӗ, пӗр талӑкра паракан концентратсенчен 15—25 процентне йӳҫӗтсе ҫӗпрелетсе ҫитереҫҫӗ, концентратсенчен пӗр пайне хӑйне тӗллӗн, тепӗр пайне йӗпетсе параҫҫӗ. Ӗнесем концентратсене начар ҫинӗ чухне чӗрӗ виҫепе кашни 100 килограмм пуҫне 1—1,25 килограмм таран шултра апатсем парассине чакараҫҫӗ.

Сӑвакан ӗнесене тӗрлӗрен апатсемпе тӑрантарасси ҫине ытларах ҫаврӑнса пӑхмалла. Апат кӑшт кӑна ҫителӗксӗр пулни те ӗнесем сӗт парассине чакарать. Ҫавӑнпа та вӗсене тӑрантарма чӑрмав ан пултӑр тесе, кашни ӗнерен сӗт суса илме вунӑкунлӑх графиксем пулмалла. Чӑвашсен зоотехникӑллӑ опытлӑ станцинче сӗт парассине республикӑра малта пыракан «Песня» ятлӑ ӗнене сӗлӗ, ыраш тата ясмӑк ҫӑнӑхӗсене, ҫавӑн пекех жмыха минераллӑ япаласемпе хутӑштарса тӑрантараҫҫӗ. Ҫав ӗнене витере усранӑ чухне талӑкра 8,25 килограмм концентрат, 8 килограмм улӑх утти панӑ. «Песня» ятлӑ ӗнен талӑкри рационӗнче сӗтеклӗ апатсем 27 килограмм: 12 килограмм силос, 10 килограмм выльӑх кӑшманӗ тата 5 килограмм ҫӗрулми пулнӑ. Ҫапла вара «Песня» ӗнерен, выльӑх апачӗн кашни 100 единицинчен 118 килограмм сӗт суса илнӗ.

Ӗнесене сунӑ вӑхӑтра тӗрӗс тӑрантарнисӗр пуҫне тата вӗсене лайӑх пӑхса тӑни, фермӑри шалти йӗркелӗхе пӑхӑнни тата вӗсене пӗлсе суни те пысӑк вырӑн йышӑнса тӑрать.

Витесенче усранӑ вӑхӑтра сӑвакан ӗнесен айӗнчи улӑма тӑтӑшах улӑштарса тӑмалла. Ӗнесене кашни кун щеткӑпа тӗплӗн тасатмалла, таса мар вырӑнсене ӑшӑ шывпа ҫуса тасатас пулать. Ӗнесене сӑвас умӗн, вӗсен ҫиллисене ӑшӑ шывпа ҫумалла. Вӗсене шӑнасран сыхламалла. Сӑвакан ӗнесене кунне тӑватӑ хутчен тӑрантармалла тата шӑвармалла. Талӑкра 25 килограмран мала сӗт паракан ӗнене кунне 5—6 хутчен сумалла, ӑна кунсеренех уҫӑ сывлӑшра уҫӑлтармалла.

Ӗне сӗт парассине малашне ӳстерме пултарайманнине палӑртсан, вара ӑна мӗн чухлӗ сӗт панӑ, ҫавӑн пек рацион ҫине куҫармалла. Хӑшпӗр чухне ӗнесем сӗт парассине хӑвӑрт чакарма пултараҫҫӗ. Чылай вӑхӑт хушши ӗне пӗр пек сӗт парса тӑтӑр тесен, ӑна норма тӑрӑх, рационпа тӑрантарас пулать.

Ҫамрӑк ӗнесене, ӳссе ҫитмен ӗнесене кашни кун хушса 80—120 грамм белок тытакан 0,8—1,2-шер килограмм концентрат парас пулать.

Ӗнесене сунӑ вӑхӑтра, вӗсене кӗтӳ кӗтсе ҫӳремелли вырӑнсем ҫителӗклӗ пулни, кӗтӳ кӗтсе ҫӳренине тӗрӗс организацилени те пысӑк вырӑн йышӑнса тӑрать.

Ҫапла ӗнтӗ ӗнесенчен сӗт суса илессине ӳстересси йӑлтах хамӑртан, фермӑсенче ӗҫлекенсенчен килет. Ҫӳлте асӑннӑ ӗҫсене вӑхӑтра йӗркеллӗ туса пырсан, ӗнесенчен сӗт суса илессине чылаях ӳстерме пултаратпӑр.

И. РЫЖОВ.

Чӑвашсен ялхуҫалӑх институчӗн доценчӗ.

Рузвельт конгреса янӑ послани

НЬЮ-ЙОРК, январӗн 7-мӗш. (ТАСС). Конгреса янӑ посланире Рузвельт ҫапла каланӑ: 1812 ҫулпа 1914 ҫул хушшинче Европӑра пулса иртнӗ вӑрҫӑсем пирӗн малашлӑха та, Америкӑри ытти государствӑсен малашлӑхне те хӑратман. Мексикӑра Максимиллиан патша пулса пурӑннӑ тапхӑра шута илмесен, ютҫӗршывсенчи пӗр держава та Хӗвеланӑҫ полушарийӗнче тымар ярса ларма хӑтланман, Англин Атлантика океанӗнчи хӑватлӑ флочӗ пирӗншӗн туслӑ вӑй пулнӑ.

Хальхи вӑхӑтра Америка континенчӗн тулашӗнче пулса иртекен событисем США хӑрушсӑрлӑхне, унӑн малашлӑхне питех те вӑйлӑн пырса тӗкӗнеҫҫӗ.

Рузвельт агрессивлӑ ҫӗршывсем Европӑри, Африкӑри, Азири тата Австралири халӑхсемпе ресурссене хӑйсен аллине туртса илес хӑрушлӑх ҫине кӑтартса парать.

Хатӗрленмен Америка ун чухне никам пулӑшӑвӗсӗрех, пӗр алӑпах тӑшмансенчен хӳтленсе тӑма пултарӗ, тесе шутлани, тет Рузвельт, ачалла мухтанни пулнӑ пулӗччӗ.

Малалла Рузвельт ҫапла каланӑ: эпӗ нумаях пулмасть-ха кӑтартса патӑм, кучухнехи вӑрҫӑ меточӗсем пулӑшнипе пирӗн ҫине питех те хӑвӑрт килсе тапӑнма пултараҫҫӗ. Нумайӗшӗ ҫӑмӑлттайланса калаҫаҫҫӗ: пирӗн ҫине океан леш енчен килсе тапӑнас ҫук, пире океан хӳтлесе тӑрать, теҫҫӗ. Англи флочӗ хӑйӗн хӑватне ҫухатман чухне пирӗншӗн нимӗнле хӑрушлӑх та ҫук. Англи флочӗ ҫук пулсан та тӑшман, пиншер миля хушши сарӑлса выртакан океан леш енчи тӑшман пирӗн ҫине тӳрех килсе тапӑнас ҫук, вӑл малтан пирӗн стратегиллӗ базӑсене туртса илӗ, унтан вара пире хирӗҫле операцисем сарса ярӗ.

Пирӗн политика, тенӗ Рузвельт, акӑ мӗнре: 1. Пирӗн хамӑрӑн наци оборонине пур енчен те ҫирӗплетес пулать. 2 .Пирӗн халӗ агрессорсене хирӗҫ кӗрешекен, ҫакӑнпа вара пирӗн полушарине вӑрҫӑран хӳтлесе тӑракан ҫӗршывсене пур енчен те пулӑшу парас пулать. 3. Эпир хамӑрӑн хӑрушсӑрлӑхшӑн тӑратпӑр, ҫакна пула энтӗ эпир агрессорсем сӗнекен мирпе килӗшме пултарас ҫук. Вооруженисем туса кӑларас ӗҫ хӑвӑртлӑхне халех вӑйлӑн ӳстерес пулать. Хӑшпӗр енчен илсе пӑхсан, хамӑрӑн плансем хуллен пурнӑҫа кӗрсе пыни пире канӑҫ памасть. Пирӗн ҫитӗнӳсем маншӑн халӗ те ҫителӗклӗ мар-ха. Эпир самолетсем туса кӑларас ӗҫре кая юлса пыратпӑр. Эпир ҫар карапӗсене палӑртса хунинчен пысӑкрах хӑвӑртлӑхсемпе тӑватпӑр, анчах эпир палӑртнӑ сроксенчен тата ытларах иртсе каяс тӗлӗшпе ӗҫлетпӗр.

Эпӗ конгресран, тенӗ Рузвельт, тума пуҫланӑ ӗҫе малалла сарса яма кирлӗ укҫа-тенкӗ суммине татах пысӑклатса пама ыйтатӑп. «Савӑн пекех эпӗ конгресран агрессивлӑ ҫӗршывсене хирӗҫ вӑрҫакан ҫӗршывсене хӗҫпӑшал таврашӗ туса пама ҫителӗклӗ чухлӗ средствӑсем пама ыйтатӑп. Эпир хальхи вӑхӑтра тума пултаракан чи усӑллӑ ӗҫ вӑл — вӑл ҫӗршывсене, ҫавӑн пекех хамӑра кирлӗ япаласене ҫителӗклӗ туса кӑларасси. Вӑл ҫӗршывсене ҫынсен резервисем кирлӗ мар. Вӗсене миллиардшар долларлӑх вооружени кирлӗ». Вӑл ҫӗршывсем хӑйсене панӑ вооруженисемшӗн тӳлемеллӗх вӑй илес вӑхӑт инҫетре мар, тенӗ Рузвельт, хӗҫпӑшал таврашшӗн вӗсем халех тӳлеме пултараймаҫҫӗ пулсан, вӗсем пӗр ҫак сӑлтавпа кӑна капитуляци тумалла мар, вӗсем агрессорсене ан парӑнччӑр тесе, США тӑрӑшма тивӗҫлӗ. Рузвельт вӑл ҫӗршывсене США-ран вӑрҫӑ материалӗсем илме май пама, ку тӗлӗшпе вӗсен заказӗсене Америкӑн хӗҫпӑшалланмалли программисене кӗртме ыйтать. Эпир ютҫӗршывсене яракан материалсемшӗн вӑрҫӑ пӗтнӗ хыҫҫӑн ҫав материалсенех таварса илӗпӗр, е хамӑра кирлӗ ытти таварсене илӗпӗр. Пирӗн вӑл ҫӗршывсене ытларах та ытларах суднӑсем, самолетсем, танксем, орудисем ярса парас пулать.

Пирӗн ума тухса тӑма пултаракан чрезвычайлӑ обстоятелствӑсем мӗнлерех пуласси ҫинчен, тенӗ Рузвельт, никам та калаҫа хума пултараймасть. Чрезвычайлӑ обстоятельствӑсем ыйтакан жертвӑсене чӑтас пулать, тенӗ Рузвельт, вӗсем вӑрҫӑ пекех пысӑк. Бюджет пирки яракан хамӑн посланире, тенӗ Рузвельт, эпӗ ҫакӑн пек сӗнӳ паратӑп: пирӗн оборонӑн анлӑлатнӑ программи хакӗн пысӑкрах пайне налогсен шучӗпе витмелле тӑвас пулать.

Индо-Китайпа Таи чиккинчи лару-тӑру

НЬЮ-ЙОРК, январӗн 7-мӗш. (ТАСС). Юнайтед пресс агентстви ҫапла пӗлтерет: январӗн 5-мӗшӗнче Таи войскисем Камбоджа провинцийӗн ҫурҫӗр пайне тапӑнса кӗнӗ, Палинь пунктне пырса ҫитнӗ. Франци Индо-Китайӗн войскисем ҫак пунктран тухса кайнӑ. Ҫав куннех Таи самолечӗсем Саваннакетри аэродром ҫине бомбӑсем пырса пӑрахнӑ. Франци самолечӗсем Сакон Пакон ҫине бомбӑсем пырса пӑрахнӑ (Таин ҫурҫӗр-хӗвелтухӑҫ пайӗнче).

Ассошиэйтед пресс агентстви пӗлтернӗ тӑрӑх, Таин верховнӑй командованийӗ ҫапла пӗлтернӗ: Аран-Прадет районӗнче Таи войскисем Франци Индо-Китайӗн чикки урлӑ каҫнӑ темиҫе яла оккупациленӗ. Франци Индо-Китайӗн каялла чакса пыракан войскисене ҫухатусем кӳнӗ, ҫапӑҫу хирӗнче вӗсем нумай снаряжени пӑрахса хӑварнӑ. Ҫапла кӑтартса параҫҫӗ: Франци Индо-Китайӗнче Таи самолечӗсем ҫар объекчӗсем ҫине—5 объект ҫине—бомбӑсем пырса пӑрахнӑ.

Англипе Германи хушшинчи вӑрҫӑ. **Ӳкерчӗк ҫинче:** Лондон хӗрринчи ҫурт, ӑна Германи самолечӗсем бомбӑсем пӑрахса ҫӗмӗрнӗ. (Фото ТАСС)

Англипе Германи хушшинчи вӑрҫӑ

БЕРЛИН, январӗн 7-мӗш. (ТАСС). Германи ҫарӗн верховнӑй командованийӗ ҫапла пӗлтерет: ӗнер ҫанталӑк начар пулнӑ пулсан та, Германи самолечӗсем Кӑнтӑр тата Центральнӑй Англири ҫар объекчӗсем ҫине бомбӑсем пырса пӑрахнӑ. Аэродромсенчен пӗринче темиҫе бомбардировщика сиен кӳнӗ. Ҫавӑн пекех хими завочӗпе шарикоподшипник завочӗ ҫине те бомбӑсем ӳкнӗ.

Уйрӑм самолетсем Лондон ҫине бомбӑсем пырса пӑрахнӑ. Хула тӗлӗнче сывлӑшри загражденин 7 аэростатне персе антарнӑ. Иртнӗ каҫхине противник самолечӗсем Германи территорийӗ ҫине вӗҫсе пыман.

Германири информаци бюровӗ ҫапла пӗлтерет: ӗнер Германи бомбардировщикӗсем Лондонпа Вӑтаҫӗр Англири промышленноҫлӑ район хушшинчи графствӑсенчи чугунҫул линийӗсемпе чугунҫул узелӗсем ҫине бомбӑсем пырса пӑрахнӑ. Тавар турттаракан 7 поезд ҫине бомбӑсем пӑрахнӑ. Темиҫе вагона тата темиҫе паровоза пӗтерсе тӑкнӑ. Рельсӑсене ҫӗмӗрнӗ.

Лондонран ҫурҫӗр енче ҫар ӗҫӗшӗн кирлӗ хими заводне вут хыпса илнӗ. Заводра вӑйлӑ взрывсем пулнӑ.

ЛОНДОН, январӗн 7-мӗш. (ТАСС). Рейтер агентстви пӗлтернӗ тӑрӑх, ӗнер Англин ҫыранри оборонин авиацийӗ Норвеги ҫыранӗсем патӗнче противник суднисен караванӗ ҫине пырса тапӑннӑ. Пӗр парохода пысӑк сиен кӳнӗ. Англи самолечӗсен тепӗр отрячӗ Голланди ҫыранӗ патӗнче противник танкерӗсем ҫине бомбӑсем пӑрахнӑ. 5 пин тоннӑллӑ пӗр танкер ҫине бомбӑсем тӳрех пырса ӳкнӗ.

ЛОНДОН, январӗн 7-мӗш. (ТАСС). Рейтер агентстви ҫапла пӗлтерет: ыран январӗн 7-мӗш тенӗ чух ҫӗрле ҫанталӑк условийӗсем начар пулнипе Англи авиацийӗ нимӗнле операцисем те туман.

Эйре ҫине бомбӑсем пырса пӑрахни ҫинчен Германири информаци бюровӗ пӗлтерни

БЕРЛИН, январӗн 7-мӗш. (ТАСС). Информаци бюровӗ пӗлтернӗ тӑрӑх, юлашки кунсенче ютҫӗршывсенчи хаҫатсенче темӗнле ҫӗршыв самолечӗсем Эйре территорийӗ ҫине бомбӑсем пырса пӑрахни ҫинчен пӗлтерчӗҫ. Тӗрӗслесе пӑхнӑ тӑрӑх, Эйре ҫине пырса пӑрахнӑ бомбӑсене Германире туни палӑрнӑ пулать. Германи правительстви ҫакна палӑртма тӑрӑшать: ҫанталӑк условийӗсем начар пулнине кура Эйре чиккине тен ӑнӑҫах та Германи самолечӗсем пӑсман-ши? Ҫак шутпа ҫийӗнчех кирлӗ материалсем ыйтса илнӗ, вӑл материалсене тӗпчесе пӗтереймен-ха. Анчах халех те ӗнтӗ уҫӑнах курӑнать: январӗн 2-мӗшпе 3-мӗш хушшинче ҫӗрле Германи самолечӗсем Дублин ҫине бомбӑсем пырса пӑрахман. Йӑлтах урӑхла, Эйре ҫине бомбӑсем Англи самолечӗсем пырса пӑрахнӑ, тесе шутлама пулать.

Январӗн 6-мӗшӗнче Эйре правительстви Германи правительствине нота панӑ, чылай документсем ҫине кӑтартса панӑ. Хальхи вӑхӑтра вӑл документсене тӗрӗслеҫҫӗ. Январӗн 1-мӗшпе 2-мӗш хушшинче Германи самолечӗсем йӑнӑш туса Эйре чиккине пӑснине палӑртсан, Германи правительстви ҫак йӑнӑш пирки шеллени ҫинчен Эйре правительствине пӗлтерӗ, сиенсен хакне тӳлӗ.

Германи опроверженийӗ

БЕРЛИН, январӗн 7-мӗш. (ТАСС). Германири информаци бюровӗ ҫапла пӗлтерет: Англире саракан хыпар тӑрӑх, Англин 50 мотоциклисчӗ Франци ҫыранӗ ҫине анса юлнӑ пулать, вӑл ҫынсем Германи ҫарне канӑҫ памаҫҫӗ, Франци халӑхӗн чунхавалне хӑпартаҫҫӗ пулать. Ҫакна май Германири информаци бюровӗ ҫапла кӑтартса парать: ҫак хыпар вӑл пуҫламӗшӗнчен вӗҫне ҫитиех пуҫран шухӑшласа кӑларнӑ япала.

Рейтер агентстви итальянецсен ҫухатӑвӗсем ҫинчен

ЛОНДОН, январӗн 7-мӗш. (ТАСС). Рейтер агентстви пӗлтернӗ тӑрӑх, паян Лондонра официальнӑй йӗркепех ҫапла пӗлтернӗ: Хӗвеланӑҫ пушхирӗнче англичансем наступлени пуҫланӑранпа (декабрӗн 12-мӗшӗнчен пуҫласа) ҫапӑҫусенче вилнӗ тата тыткӑна лекнӗ итальянецсен хисепӗ 94 пин ҫын шутланать.

Албанири вӑрҫӑ ӗҫӗсем

АФИНЫ, январӗн 7-мӗш. (ТАСС). Ҫапла пӗлтереҫҫӗ: ӗнер фронтӑн тӗрлӗ участокӗсенче патрульсен ӗҫӗсем пулнӑ, икӗ енӗн артиллерийӗ те пӗр-пӗрин ҫине персе тӑнӑ.

«Пройа» хаҫат пӗлтернӗ тӑрӑх, Тепелене хулинчен хӗвеланӑҫ енчи секторта грексем итальянецсене тыткӑна илнӗ тата вӑрҫӑ снаряженийӗсем туртса илнӗ.

Ҫыранри секторта грексем итальянецсене Валона еннелле хӑваласа янӑ. Ҫӗр ҫынна яхӑн тыткӑна илнӗ.

НЬЮ-ЙОРК, январӗн 7-мӗш. (ТАСС). Ассошиэйтед пресс агентстви пӗлтернӗ тӑрӑх, грексем Валона патнелле куҫса пыраҫҫӗ. Клисура хулинчен ҫурҫӗр енче грексем ту ҫинчи паха позицине тата темиҫе яла туртса илнӗ.

АФИНЫ, январӗн 7-мӗш. (ТАСС). Грецири «Катимерини» хаҫат ҫапла ҫырать: вӑрҫӑ ӗҫӗсем пыракан районра ҫанталӑк начарланни грексен операцийӗсене анлӑ фронтра сарса яма чӑрмантарнӑ. Химара хулинчен ҫурҫӗр енче противник пысӑк контратака тума хӑтланса пӑхнӑ. Италин ҫак контратакине сирсе янӑ, итальянецсем хӑйсен малтанхи позицийӗсем ҫине чакнӑ. Греци войскисем 170 салтакпа икӗ офицера тыткӑна илнӗ. Клисурӑран ҫурҫӗр енче Греци войскисем 1.800-мӗш высотана туртса илнӗ, ҫак высотана противник питех те ҫине тӑрса хӳтленӗ.

АФРИКӐРИ ВӐРҪӐ

ЛОНДОН, январӗн 7-мӗш. (ТАСС). Официальнӑй йӗркепе пӗлтернӗ тӑрӑх, Англи авиацийӗ Триполи ҫине бомбӑсем вӑйлӑн пӑрахнӑ. Электростанци, таможеннӑй ҫуртсем, верфьсемпе гаваньре тӑракан суднӑсем ҫине темиҫе тонна бомба пӑрахнӑ.

Кунсӑр пуҫне, нефть резервуарӗ, суту-илӳ суднисем тата портра тӑракан ҫар карапӗ ҫине вут чӗртекен темиҫе бомба пӑрахнӑ.

Бомбӑсем пӑрахнӑ объектсенче чылайӗшӗнче пушарсем тухнӑ.

Рейтер агентстви пӗлтернӗ тӑрӑх, Хӗвеланӑҫ пушхирӗнчи вӑрҫӑ ӗҫӗсен фрончӗ хальхи вӑхӑтра 100 миля чухлӗ—Египет чиккисенчен пуҫласа Тобрук — Италин Ливири хӑватлӑ тинӗс ҫар тата сывлӑш базисем патне ҫитиччченех сарӑлса кайнӑ. Бардипе Тобрук хушшинче тӗрӗссипе Итали войскисем юлманпа пӗрех. Ҫак участокра йӑлтах Англи патрулӗсем ӗҫлеҫҫӗ.

Тобрук йӗритавра укрепленниллӗ икӗ лини туса хунӑ (Бардия патӗнче итальянецсен пӗр лини кӑна пулнӑ). Тобрук оборонин тул енчи линийӗ 25 миля чухлӗ тӑсӑлать.

Паян ирхине Лондонри авторитетлӑ ҫынсем хушшинче ҫакӑ паллӑ пулнӑ: Англин механизированнӑй чаҫӗсем Тобрук районӗнче итальянецсен малти посчӗсемпе тӗл пулнӑ.

Англи ҫарӗн командованийӗ пӗлтерни

ЛОНДОН, январӗн 7-мӗш. (ТАСС). Ҫапла пӗлтереҫҫӗ: ӗнер Англи авиацийӗ ҫыранри район ҫине тата Тобрукри ҫар объекчӗсем ҫине бомбӑсем пырса пӑрахнӑ. Ҫавӑн пекех Дернӑпа Мартуба ҫине ӑнӑҫлӑн пырса тапӑннӑ.

Противник Тобрук ҫывӑхӗнчи Эль-Эдемри аэродромран тухса кайнӑ, аэродромра стройран тухнӑ 40 самолет ларса юлнӑ. Аэродрома Англи войскисем йышӑнса илнӗ.

Албанире Англи авиацийӗ Валона ҫине татах тепӗр хут пырса тапӑннӑ. Гавань районӗнчи сооруженисемпе складсем ҫине бомбӑсем пӑрахнӑ. Темиҫе тӗлте пушар тухнӑ.

Учебниксем ҫинченех

Чӑваш чӗлхин грамматикине вӗренме тытӑнтӑмӑр, тейӗпӗр. Умра С. Ягуновӑн 1-мӗш класс валли ҫырнӑ учебникӗ, А. Отачкинӑн II-мӗш класс валли ҫырнӑскер, Ф. А. Шапошниковӑн хут сахал пӗлекенсен шкулӗ валли ҫырнӑ учебникӗ т. ыт. те.

Фонетикӑна вӗренетпӗр.

Ӗне, ӳпре, чӗпӗ, вӗрене, пилеш, ӳкерчӗк сӑмахсем—ҫемҫе сӑмахсем. Мӗншӗн тесен вӗсенче ҫемҫе уҫӑ сасӑсем ӳ, ӗ, е, и пур.

Тепӗр, ҫепӗҫ, хӗвел, йӗтем, кӗпер сӑмахсем те, паллах ӗнтӗ,—ҫемҫе.

Эпир, эпӗ, Эврел (ял ячӗ), **Элӗк, эрӗм, этем, эрне** сӑмахсем мӗнле-ши? Тем, вӗсем ҫемҫе мар пулӗ. Учебникра темле правило пурччӗ. Э сасӑ вӑл хытӑ уҫӑ сасӑ, тенӗччӗ.

Ҫав сӑмахсем йӑлт ҫемҫе сӑмахсемех. Тахҫантанпах вӗсене ҫемҫе сӑмах тенӗ, халӗ те вӑл ҫав-ҫавах ӗнтӗ. Вӗсем пуҫӗнчен пуҫласа вӗҫне ҫитиех пӗр пек ҫемҫе янӑраҫҫӗ. Нимӗн иккӗленмелли те ҫук пек унта.

Учебниксене илетӗн те, иккӗленӳ сиксе тухать.

«Хытӑ уҫӑ сасӑсем: **а, ӑ, у, ы, о, э**» (Ягунов учебникӗ, 26 стр.).

«А, Ӑ, У, Ы, О, Э сасӑсене хытӑ уҫӑ сасӑсем теҫҫӗ» (А. Отачкин кӗнеки, 27 стр.).

Кӗнекесене малалла уҫса пӑхар.

Сӑмахра хытӑ сасӑ пулсассӑн, ун пек сыпӑка **хытӑ сыпӑк** теҫҫӗ (Отачкин, 28 стр.). **Элкер** сӑмахра **Эл** сыпӑкра хытӑ сасӑ Э пур, апла пулсассӑн, **Эл**—хытӑ сыпӑк пулса тӑрать Илер-ха **хӗвел, сӗтел** сӑмахсене. Унта юлашки икӗ саспалие уйӑрса илсессӗн, вӗсем **Элкер** сӑмахри сыпӑкпа пӗр пекех-ҫке! **Элӗк** те хытӑ сыпӑклӑ сӑмах-и?

Йӗрне—хӗрне—кӗперне—эрне...

Вӗҫӗ-хӗррисӗр кун пек сӑмахсем. Ҫемҫе вӗсем. Апла пулсассӑн ку япала II-мӗш класра вӗренмелли грамматика кӗнекин 9-мӗшпе 10-мӗш параграфӗсене пӗтӗмӗшпех ҫӗмӗрсе тӑкать.

Кӗнекесенче Э сасӑна уҫӑ сасӑ тесе иртсе каяҫҫӗ те, сӑмах та татӑклӑ пек. Унтан Е сасӑна ҫемҫе уҫӑ сасӑ та, йотованнӑй та текелеҫҫӗ. Татӑклӑн, уҫӑмлӑн татса калани ҫук. Э сасӑпа Е сасӑ чӑваш сӑмахӗсенче чылай чухне пӗр пекрех илтӗннине асӑрхаманҫи пулаҫҫӗ. Вӗсем пирӗн чӗлхере икӗ правӑллӑ иккенне уҫӑнах татса калалла. Лингвистсен, чӗлхе енӗпе ӗҫлекенсен, Е саспалли вӑл Э сасӑ та, ИЭ сасӑсен саспаллийӗ те пулнине наука енӗпе тӗпчесе памалла.

Э саспаллие ҫемҫе уҫӑ саспаллисен йышне кӗртмелле. Урӑх чӗлхерен кӗнӗ сӑмахсенче (аэроплан, этажерка) тӗл пулакан Э сасӑ пирки асӑрхаттару ҫырмалла (С. Е. Крючов, М. Светлаев ҫитӗннисем, хут сахал пӗлекенсем валли ҫырнӑ учебникри пекрех).

Тӑван чӗлхепе вуламалли 1-мӗш кӗнекере те (А. Отачкин ҫырнӑскерӗнче) ҫитменлӗхсем пур.

Илемлӗ литература классикӗн К. В. Ивановӑн «Вӑрманта» сӑввине (пурте пӗлекен «Нарспи» сыпӑкне) вырӑнсӑрах пӑснӑ.

> Шавлать, кашлать сӗм вӑрман,
> Вӗҫӗ-хӗрри курӑнмасть;
> **Асар-писер** ҫил тухсан
> Чарӑнассӑн туййӑнмасть,

тенӗ. К. В. Ивановӑн ку поэмӑра нимле **асар-писер** сӑмах та ҫук. Учебник авторӗсем пек шутласа кайсассӑн, асар-писер тени ача-пӑчасемшӗн «**кутсӑр-пуҫсӑр**» тенинчен те начартарах. Асар та писер! Вӑл асать те писет... Ҫавӑнпа ӑна тӳрлетме кирлӗ пулман.

Кӗнекере начартарах сӑвӑсем те пур («Пирӗн елка» т. ыт. те). Пӗр вырӑнта:

> ...Трактор пырать паттӑр
> Ҫавӑрса тӑпрасене»,

тенӗ. Ҫӗре сухаланӑ чухне **тӑпрасене** мар, **тӑпрана** ҫавӑраҫҫӗ. «Ҫӑлтан икӗ витресемпе шывсем ҫӗклесе» килмеҫҫӗ—икӗ витрепе шыв ҫӗклеҫҫӗ пулӗ.

Чӑваш литературин хрестоматинче (Г. Шумилов пухнӑскерӗнче) тата Ф. Меценатов ҫырнӑ чӑваш литератури учебникӗнче программа енӗпе пулнӑ ҫитменлӗхсем курӑнаҫҫӗ.

Октябрь революципе граждӑн вӑрҫи тапхӑрӗнчи литература пайне Ҫеҫпӗл Мишши, С. Ф. Фомин тата Д. И. Исаев творчествине кӗртнӗ. Д. Исаев 1925—26 ҫулсенче ҫеҫ ҫырма тытӑннине манса кайнӑ. Граждӑн вӑрҫи вӑхӑтӗнче ҫырнӑ авторсене асӑрхаман. И. Ефимов-Тӑхти, Ф. П. Павлов, И. Ахах, С. Эльгер, М. Турбина т. ыт. творчестви кӗнекене кӗмен. Учебниксене хронологи принципӗпе ҫырма пӑхнӑ курӑнать. Анчах вӑл пулса ҫитмен.

Ҫапла ӗнтӗ, чӑваш чӗлхипе литература учебникӗсене пирӗн тӗплӗрехххӗн тишкерсе тухса, юсаса кӑлармалла.

Вӗрентекенсен январьти канашлӑвӗсенче учебниксен ыйтӑвӗ тивӗҫлӗ вырӑн йышӑнмалла.

Н. ВАСЯНКА.

Шкул ачисен каникулӗ

Шупашкар хулинчи шкул ачисем хӗллехи каникула савӑнӑҫлӑн кӗтсе илчӗҫ. Малтанхи кунсенче шкулсенче ачасене иккӗмӗш чӗрӗкӗн итогӗсемпе паллаштарчӗҫ, ҫӗнӗ ҫул елкисем пулса иртрӗҫ. Январӗн 4-мӗшпе 5-мӗшӗнче пионерсен центральнӑй ҫуртӗнче ачасен чаплӑ елки тата бал-маскарад пулчӗ.

Хулари культура ҫурчӗсен алӑкӗсем ачасемшӗн яриех уҫӑлчӗҫ. Чӑвашсен Государство Академи Театрӗ ачасем валли Островскин «Без вины виноватые», Паустовскин «Простые сердца» ятлӑ пьесӑсене лартса пачӗ. Январӗн 6-мӗшӗнче вӗренӳ отличникӗсем искусство работникӗсемпе тӗл пулчӗҫ. Искусство работникӗсем ачасене каникул вӑхӑтӗнче лайӑх канса, отлично вӗренме сӗнчӗҫ.

Кинотеатрта та кашни кунах ачасем валли ятарласа ҫӗнӗ кинокартинӑсем кӑтартаҫҫӗ. Каникул пуҫланнӑранпа «Каро», «Ай-Гуль», «Золотой ключик», «Митька Лелюк», «Детство Горького» ятлӑ кино-картинӑсем кӑтартнӑ.

Ача-пӑча паркӗнче каток уҫӑлчӗ. Каток ҫине кашни кунах темиҫе вуншар ача пырса ярӑнса каять.

Январӗн 8-мӗшӗнче республикӑри ҫамрӑк натуралистсемпе техникӑллӑ станцинчи техниксем Шупашкар—Сӗнтӗрвӑрри — Ҫӗрпӳ — Шупашкар маршрутпа йӗлтӗрлӗ похода тухса кайрӗҫ. Похода 8 ача хутшӑннӑ.

Калас пулать, хулари ачасен каникулӗ пӗр енлӗрех иртсе пырать. Пӗтӗм Совет Союзӗпе пулса иртекен пионерсен «На штурм» ятлӑ ҫар вӑййине пӗр шкулта та ирттермен-ха. Паян, январӗн 9-мӗшӗнче, 5-мӗш номерлӗ шкулта ҫеҫ ҫак вӑйя ирттереҫҫӗ. Ытти шкулсенче хӑш вӑхӑтра ирттересси паллӑ мар.

ВЛКСМ хула комитечӗн, ҫутӗҫ пайӗн каникулӑн юлашки кунӗсене татах та савӑнӑҫлӑрах ирттерме тивӗҫлипе пулӑшмалла.

Вӗренекенсем Тинӗс-Ҫар Флочӗн чемпионӗпе С. Сергеев юлташпа тӗл пулса калаҫнӑ

Туҫири туллимар вӑтам шкулта (Ҫӗрпӳ р.) вӗренекенсем хӗллехи каникула савӑнӑҫлӑн ирттереҫҫӗ.

Ҫӗнӗ ҫул ячӗпе ирттернӗ елкӑра вӗренекенсем хӑйсен пултарулӑхӗсене ялти колхозниксене кӑтартрӗҫ. Йӗлтӗрлӗ походсем, ӑмӑртусем туса ирттерме хатӗрленеҫҫӗ, БГТО значокӗн хӗллехи нормисене параҫҫӗ. Ку ӗҫре вӗсене военрук В. Беляев юлташ ертсе пырать. «На штурм» вӑййӑна ирттерме те хатӗрленсе ҫитнӗ. Вӗренекенсем хӑйсен йӗлтӗрӗсене хатӗрлерӗҫ.

Ачасем Халхин-Гол шывӗ патӗнчи ҫапӑҫу тата белофинсене хирӗҫ ҫапӑҫнӑ ҫӗрте пулнӑ ҫынсемпе тӗл пулса калаҫаҫҫӗ. Декабрӗн 31-мӗшӗнче 1500 метра чупассипе Тинӗс-Ҫар-Флочӗн чемпион ятне илнӗ боец-моряк С. Сергеев юлташпа тӗл пулса калаҫрӗҫ.

Ҫавӑн пекех, каникул кунӗсенчех тӗнчери лару-тӑру, Хӗрлӗ Ҫар геройӗсем ҫинчен шкулти учительсем ачасем хушшинче калаҫусем ирттереҫҫӗ.

Ачасем Кесовогорскри пионерсен сӗнӗвне ответлесе хӑйсем шефа илнӗ ҫамрӑк вылькӑхсене пит тимлӗн пӑхаҫҫӗ.

Вӗренекенсем каникула савӑнӑҫлӑ, усӑллӑ ирттерсе виҫҫӗмӗш чӗрӗкре татах та лайӑх вӗренме вӑй пухаҫҫӗ.

Я. ТИМОФЕЕВ.

КРИТИКӐПА БИБЛИОГРАФИ

А. Т. ТРОФИМОВ ЧӐВАШ ШКУЛӖСЕМ ВАЛЛИ ҪЫРНӐ „БУКВАРЬ“ ПИРКИ

«Букварь» кашни изданирех юсанса, лайӑхланса пырать. Автор вак-тӗвек кӑлтӑксене, ҫитменлӗхсене, йӑнӑшсене тӳрлетсе, пӗтерсе пырать.

Вӗрентӳ материалне автор пӗтӗм тӗнчипе паллӑ та аслӑ педагогсем кӑтартса хӑварнӑ принципсене асра тытса йӗркеленӗ. Вӑл принципсем: ҫӑмӑл япаларан пуҫласа йӑвӑртараххи патне, конкретлӑ япаларан абстраклӑ япала патне, ҫывӑх е пӗлекен япаларан — аякри е пӗлмен япала патне илсе ҫитересси. Ҫак принципсене тытса пыни вуламалли материала вырнаҫтарнинче, ачасене вулама вӗрентмелли методра, пуринчен ытла, саспаллисене вырнаҫтарнинче палӑрать. Ачасене хутла вӗрентес ӗҫ букварьте виҫӗ тапхӑра пайланать: букварь умӗнхи тапхӑр, букварь вӑхӑчӗ, букварь хыҫҫӑнхи тапхӑр.

«Букварь» ачасене хутла вӗренме хатӗрлес тапхӑра калаҫу урокӗсем туса ирттермелли картинӑсем, ӳкерчӗксем, ҫыру элеменчӗсем тӑрӑх илсе пырать, ачасен итлемелли, курмалли органӗсене уҫса пырать чӗлхене, алла аталантарса пырать.

Букварь тапхӑрне илсен, унта калама е ҫыхӑнтарма ҫӑмӑл саспаллисене вырнаҫтарнӑ. Унтан астуса юлса, е ҫыхӑнтарма йывӑр, е вуланӑ чух икӗ еврӗлӗ илтӗнекен саспаллисене вырнаҫтарнӑ. «Букварь» кӗнекине сасӑллӑ аналитико-синтетический методпа ҫырнӑ. Анализ калаҫуран пуҫланать. Калаҫуран предложени, предложенирен сӑмах, сӑмахран сыпӑк, сыпӑкран сасӑ уйӑрса илме тивет. Унтан синтез пуҫланать. Ку метод малтан пуҫласа вӗҫне ҫитиччченех ачасене пур енчен те аталантарса пырать. Умӗнхи калаҫу, предложенисем туса калаҫма хӑнӑхтарать, чӗлхене уҫса пырать. Анализ туни ачасене ӑс-тӑна шухӑшланӑ ҫӗре яма хӗтӗртет, вӗсен шухӑшне вӑратса, шухӑшлама вӗрентет. Уйӑрнӑ сасса ытти сӑмахсенче асӑрхаттарни ачасене сӑнама хӑнӑхтарать, астуса юлассине аталантарать. Ҫапла ку метод ӑнланмаллӑрах япаларан пуҫласа абстраклӑ япала ҫине куҫса пырать. Автор юпари сӑмахсене, сыпӑксене е саспаллисене кура, майлаштарса вырнаҫтарать: хур, ху-ра, ху-ран тата ытти те. Сӑмахсене ҫавӑн пек йӗркепе вырнаҫтарнинче вулама вӗрентес ӗҫе мӗнле те пулин ҫӑмӑллатма тӑрӑшни курӑнать, вулав ӗҫӗнчи чи йывӑр момента — саспаллисене пӗр-пӗринпе ҫыхӑнтарса вулассине — пӗтерсе, сыпӑксем тӑрӑх вулама хӑнӑхтарни сисӗнет. Ҫапах та вулав процесӗнчен чи йывӑр момента пачах кӑларса ывӑтма май ҫук, мӗншӗн тесен вулав ӗҫӗн элеменчӗ саспалли е сасӑ пулса тӑрать. Ку йывӑр момента ҫӗнтерсе илме ҫӗнӗ сасӑпа сыпӑксем туни пулӑшать. Ку моментпа вара автор пачах усӑ курмасть.

Букваре ҫыраканӗ вулама вӗрентес ӗҫе ытти енчен те ҫӑмӑллатма тӑрӑшать. Хупӑ сасӑсене е умӗнче, е хыҫалта «ӑ» сасӑ хушмасӑр тӗрӗс каласси ҫине тимлӗн ҫавӑрӑнса пӑхать. Ку — сасӑсене е саспаллисене ҫыхӑнтарса вулас ӗҫе чылаях ҫӑмӑллатать.

Трофимов ачасене сасӑпа е саспаллипе паллаштарнӑ тапхӑрта фономимический методпа та усӑ курать. Ачасем вӗренекен сасӑсене каланӑ чух тута-ҫӑвара мӗнле тытмаллине асӑрхаттарать.

Букварь тӗрӗс ҫырма вӗрентес ӗҫре те паллӑ вырӑн йышӑнса тӑрать: тӗслӗхсем парса, саспаллисем, сӑмахсем, предложенисем ҫырма вӗрентсе пырать. Вулав ӗҫӗпе ҫыру ӗҫӗ ҫыхӑнса пыраҫҫӗ, сасӑсемпе саспаллисене ачасем ҫирӗппӗн астуса юлаҫҫӗ.

Вуламалли материала кӗнеке ҫыраканӗ ачасен интересне, ӑс-хакӑлӗн уйрӑмлӑхне асра тытса пухма тӑрӑшнӑ. Ҫӗнӗ, социализмлӑ никӗс ҫинче аталанса пыракан таврари пурнӑҫ ачасем умӗнче экран ҫинчи пек уҫӑлса, тӗрлӗ енӗпе тухса пырать. Вуласа панӑ май ачасем пурнӑҫ ҫине ӗҫхалӗх куҫӗпе пӑхма хӑнӑхса пыраҫҫӗ, ҫутҫанталӑк явленисемпе паллашаҫҫӗ, уҫҫӑн ӑнланакан пулаҫҫӗ.

Букварьте пичетленнӗ статьясем, калавсем, сӑвӑсем вӑрӑм мар, вулама, пӑхмасӑр калама вӗренме аван. Сӑвӑсем илемлӗх, янрав тӗлӗшӗпе ачасен кӑмӑлне илӗртеҫҫӗ.

Кӗнеке тӑрӑшса вӗренме, ударник, отличник пулма чӗнет, вӗренмелли япаласене типтерлӗ тытма, тирпейлӗ пӑхӑнма хушать, гигиена тӗлӗшпе те ачана хӑнӑхтарса пырать, класри дежурнӑйӑн мӗнле ӗҫсем тумаллине кӑтартса парать, тӑван ҫӗршыва юратма, сыхлама чӗнет.

Унсӑр пуҫне пурте кунта чӗрӗ: калаҫма пӗлмен чӗрчунсем те калаҫҫӗ — упи те, кӑвакалӗ те, шаписем те, кушакпа ҫерҫи те калаҫаҫҫӗ. Шӑнкӑрчи те тӑван ҫӗршыва вӗҫсе килнӗшӗн савӑнать. Кун пек калавсене, сӑвӑсене кӳртни автор пӗчӗк ачасен ӑс-хакӑлӗн уйрӑмлӑхне тарӑннӑн ӑнланнине кӑтартать. Таврара тӑракан япаласене, явленисене ҫавӑн пек чӗррӗн ӑнланасси ачасен уйрӑмлӑхӗ пулса тӑрать. «Букварь» ҫыраканӗ кӗнекене кам валли ҫырнине пӗр самант та асран яман.

«Ҫарӑк», «Упапа старик» юмахсем вӑрӑм тесе ӳпкелешме те сӑлтав ҫук. Ку юмахсем, вӗсенче пӗр йышши халлапсем тӗл пулнӑран, ачасене вулама вӗрентес ӗҫре кирлӗ материал пулса тӑраҫҫӗ.

Ҫитменнине тата пурне те картина урлӑ иллюстрацилесе кӑтартнӑ. Картинӑран «Букварь» пуян.

А. Т. Трофимов чӑваш шкулӗсем валли «Букварь» ҫырса кӑларса, халӑха вӗрентес ӗҫре пысӑк паха ӗҫ туни такамшӑн та паллӑ. Вӑл ҫырнӑ «Букварь», ачасене ӗлӗкхи пек схоластикӑллӑ вӗрентес йӑлана ӳпӗнтерсе, вӗрентӳ ӗҫне ҫӗнӗллле улӑштарать, ҫӗнӗ ҫул, хавас ҫул кӑтартса парать, ҫӗнӗ пултарулӑ ҫынсене вӗрентсе кӑларас ӗҫӗн никӗсне хывать.

Е. РОМАНОВА.

КӖСКЕН

Вӑрлӑхсене яровизацилес умӗн. Чӑвашсен ялхуҫалӑх машинисем кӳрсе килекен контори вӑрлӑхсене яровизаци тума кирлӗ хатӗрсем, термометрсем питӗ нумай кӳрсе килнӗ.

Студентсем практикӑна кайнӑ. Чӑваш республикинчи юридически шкулта 2-мӗш курсра вӗренекен студентсем районсене производствӑллӑ практикӑна кайрӗҫ. Студентсен практикӑллӑ ӗҫӗсене ертсе пыма ятарласа методически бюро организациленӗ.

Ответлӑ редактор Р. О. МАЛЮТИН.

Редакци адресӗ: г. Чебоксары, ул. Володарского, 5, Дом Печати. Телефонсем: редакторӑн—0—67, редактор заместителӗн—3—97, редакци секретарӗн — 4—40, пропаганда пайӗн — 4—97, парти пурнӑҫ пайӗн — 7—97, экономика пайӗн—0—83, ҫырусемпе рабселькорсен пайӗн —2—30, «Капкӑн» тата «Ҫӗхӗрарӑмӗ» журналсен—6—23, «Ленин ҫулӗпе» журналӗн—0—85, издательство заведующийӗн—5—38, конторӑн—0—23.

НТ 2132

Гор. Чебоксары, типография № 1 Управления издательств и полиграфии Чувашской АССР. Заказ № 2. Ф. Б. 9×84 п. л.